

פניני הצדיקים

לעדכונים, ברכות מזל טוב והודעות - שלחו ל: 054-8410475 | HB0548410475@gmail.com

מיטב השידורים מגדולי הרבנים
 ללא פרסומות. ללא חדשות. ללא פוליטיקה.
 האזינו לשידור החי | 03-3782000 | באפליקציה | www.radio2000.co.il

במיל: 054-8410475, דוא"ל: HB0548410475@gmail.com

הרב המקובל נתן בוקובזה זצ"ל - נולד בארץ ב-כ"ג אב ה'תשכ"ג (1963) למשפחה מרובת ילדים בה 15 בנים ובנות (הרב היה השמיני) ונקרא ע"ש ר' נתן פרז'ון (רב העיר אשקלון). לאחר נישואיו עבר לנתיבות, שם פתח כולל לאברכים. דאג להחזיק את הכולל, ולתמוך באברכים בחיי היומיום. את כל חייו הקדיש למשפחות נזקקות. הקים ארגון חסד גדול שחילק מידי חודש בחודשו סכומי כסף עצומים לאנשים מעוטי יכולת, ארגון החסד התפרסם בעיקר בזכות ה"קמחא דפסחא" שהיה עורך מידי שנה. בשעות הבוקר היה מקבל קהל. רבים פנו אל הצדיק ונושעו. בהמשך היום יצא כדי למסור שיעורי תורה במקומות שונים בארץ.

גאון בנגלה ובנסתר. בעל רוח-הקודש. מוצא פיו וברכותיו התקבלו בשמים ושינו סדרי בראשית. במבט קל היה יודע מיהו האדם העומד בפניו, מהן בעיותיו ומה יהיה עימו. לשאלת תלמידיו מהיכן זכה לראות זאת השיב שתולה את הדבר במעשה החסד שלו שכן כל מהותו הייתה חסד (הצדיק ציין את דברי ה'מכתב מאליו' על הקשר בין החסד לראייתו הרוחנית המדהימה). היה שוטף בעצמו את בית-הכנסת. הוסיפו לצדיק את השם 'חזקיהו' לאחר שהתגלתה המחלה בגופו. כאשר הרה"ג מרדכי אליהו זצ"ל הגיע לבקר אותו כששכב על ערש דווי לפני שנפטר, דאגתו היחידה הייתה "מה אעשה עם כל האנשים, שתלויים בי?". קירב יהודים רבים לאביהם שבשמים. **בעל אהבת ישראל עצומה.**

בעל מתק שפתיים. סחף בדרשותיו את הקהל. היה אומר, שבמקום שאנשים יחפשו סגולות, שיתחזקו בתורה ובמצוות כי זו הסגולה הגדולה ביותר. אמר מספר פעמים, שעתיד הוא לחלות ולהיפטר צעיר. על שמו הוקמו מוסדות החסד 'מאורות נתן'. בשבת האחרונה ביקש במפגיע להתפלל תפילת מנחה, וביטל את הבקשה לדחות את התפילה בזמן מה. לאחר התפילה אמר וידידי למרות שמדובר בתפילת שבת בחודש ניסן שלא אומרים בו וידידי ותחנונים. נפטר בשבת קודש פרשת צו- שבת הגדול, י' בניסן ה'תשס"ו (2006). לאחר שנזדכך ביסורים קשים ומרים, אותם קיבל באהבה. ציונו בבית העלמין בנתיבות. חי כ-42 שנים. ההלווייה נערכה ביום א' עפ"י עצת הגאון ר' יששכר מאיר זצוק"ל כדי לאפשר לאלפים ללוותו בדרכו האחרונה.

אביו: דניאל. **אמו:** מרת חיה. **אשתו:** מרת יעל שתחי' למשפחת ברבי. **ילדיו:** דניאל, אליהו שלום, משה כלפון, חיה, עמרם אלדד. **מרבותיו:** הרה"ג יששכר מאיר, הרה"ג ראובן יוסף גרשנוביץ- ראשי ישיבת הנגב. **חברותא:** בתקופה מסוימת למד עם הגאון המקובל ר' מרדכי אליהו זצוק"ל. **מספריו:** זכרון נתן- מדברי תורתו (יצא בשנה השלישית לפטירתו על ידי בנו) • **עמוד החסד**- מתאר את חיי הצדיק (נערך ע"י ר' יהודה אדרי). בנוסף הרב כתב ספר שלם על הלכות מעשרות (בהם הקפיד עד מאוד ולימד זאת לציבור, אך עדיין לא יצא לאור- הכתבים בידי המשפחה).

שלום ב. תושב העיר נתיבות מספר: "הגעתי פעם לאזכרה מסוימת כדי להתרים את הקהל להכנסת כלה' עבור אחותי, שהייתה זקוקה לעזרה במימון חתונתה, ופגשתי שם את רבינו. הרב שהגיע כדי לאסוף כסף עבור מוסדותיו, שוחח איתי, ותוך כדי שיחה שאל לסיבת בואי למקום. סיפרתי לו, והוא - מיד כששמע על אחותי, דפק על השלחן והודיע: 'יש כאן מקרה חשוב של הכנסת כלה, זו מצווה גדולה, ואשרי התורם בעין יפה'. הרב פשוט החל בהתרמה בנועם ובחן המיוחדים לו, כשהוא מנצל את הכבוד, שרחשו לו המשתתפים, שכבר הכירוהו. בתוך זמן קצר אסף הרב עבורי כחמשת אלפים שקלים, סכום גדול בהרבה, משציפיתי לקבל, והיה ברור שבכך הקשה על עצמו. עבור מוסדותיו שלו הוא היה צריך לאסוף כסף במקום אחר".

מקורבו של הרב, אשר פרץ מאטלנטה ארה"ב, מספר: "היו לנו הרבה מעשי פלא עם מורינו ורבינו הרב נתן בוקובזה זצוק"ל, בין היתר זכור לי המקרה הבא: פעם איבדתי את הדרכון שלי שעות ספורות לפני טיסה ולא ידעתי איפה הוא. הפכתי את כל הבית וכשלא מצאתי, התקשרתי כמובן לרב לבקש את עזרתו... להפתעתי הרב אמר לי: "הדרכון לא הלך לשום מקום בבית, הוא נמצא איתך בחדר בו אתה עומד, תחפש לידך, רק שם ותמצא אותו". וכך כמובן היה, המשכתי לחפש בסביבתי ומצאתי את הדרכון בחדר, שבו הייתי בשעה שהתקשרתי לרב"...

בשידור ברדיו "קול חי", פנתה אישה אל רבינו והתלוננה על כאבים בגרון. הרב ביקש ממנה לקבל קבלות על עצמה והמליץ על ניתוח. האישה נותחה, והניתוח עבר בהצלחה. זמן מה לאחר מכן שוב פנתה אותה אישה אל הרב, כשהיא מתלוננת על צריבה מוזרה בגרון. הוא הורה לה לעשות מיד בדיקת C.T. בגרון, ועמד על כך, למרות שהרופאים לא מצאו כל סיבה לבצע בדיקה זו. החתן שלה התקשר לרב והאשים אותו שהוא 'מכניס לה דמיונות לראש', אולם האישה התעקשה לבצע את שהרב הורה לה. **בדיקת ה- C.T הראתה שבעת הניתוח נשכח מתפס מפלסטיק במקום ועליו סגרו את התפרים.** החפץ הוצא, והאישה הבריאה לאחר מכן עלה חתנה לשידור והתנצל על שפקפק בדברי הרב.

איציק וגילה בן חמו ממעלה אדומים מספרים: "זכינו להיות קרובים למורינו ורבינו, הייתה לרב מסירות נפש אדירה לזיכוי הרבים ולהרבצת תורה. כשהרב זצ"ל היה כבר חולה מאוד, הביא אותו הרב אברהם דויטש מרבני העיר למעלה אדומים, הוא הגיע באמבולנס עם רופא צמוד בלי שעה בפניו, ולמרות חולשתו דיבר לפני קהל רב דברי תורה וחיזוק כשעה וחצי. גם לשכונת 'פסגת זאב' בירושלים, הגיע להעביר שיעורים כשהוא מחובר לאינפוזיה. בית הכנסת היה מלא עד אפס מקום ובקהל הייתה התעוררות גדולה".

הרב המקובל נתן בוקובזה זצ"ל - נולד בארץ ב-כ"ג אב ה'תשכ"ג (1963) למשפחה מרובת ילדים בה 15 בנים ובנות (הרב היה השמיני) ונקרא ע"ש ר' נתן פרז'ון (רב העיר אשקלון). לאחר נישואיו עבר לנתיבות, שם פתח כולל לאברכים. דאג להחזיק את הכולל, ולתמוך באברכים בחיי היומיום. את כל חייו הקדיש למשפחות נזקקות. הקים ארגון חסד גדול שחילק מידי חודש בחודשו סכומי כסף עצומים לאנשים מעוטי יכולת, ארגון החסד התפרסם בעיקר בזכות ה"קמחא דפסחא" שהיה עורך מידי שנה. בשעות הבוקר היה מקבל קהל. רבים פנו אל הצדיק ונושעו. בהמשך היום יצא כדי למסור שיעורי תורה במקומות שונים בארץ.

גאון בנגלה ובנסתר. בעל רוח-הקודש. מוצא פיו וברכותיו התקבלו בשמים ושינו סדרי בראשית. במבט קל היה יודע מיהו האדם העומד בפניו, מהן בעיותיו ומה יהיה עימו. לשאלת תלמידיו מהיכן זכה לראות זאת השיב שתולה את הדבר במעשה החסד שלו שכן כל מהותו הייתה חסד (הצדיק ציין את דברי ה'מכתב מאלהו' על הקשר בין החסד לראייתו הרוחנית המדהימה). היה שוטף בעצמו את בית-הכנסת. הוסיפו לצדיק את השם 'חזקיהו' לאחר שהתגלתה המחלה בגופו. כאשר הרה"ג מרדכי אליהו זצ"ל הגיע לבקר אותו כששכב על ערש דווי לפני שנפטר, דאגתו היחידה הייתה "מה אעשה עם כל האנשים, שתלויים בי?". קירב יהודים רבים לאביהם שבשמים. בעל אהבת ישראל עצומה.

בעל מתק שפתיים. סחף בדרשותיו את הקהל. היה אומר, שבמקום שאנשים יחפשו סגולות, שיתחזקו בתורה ובמצוות כי זו הסגולה הגדולה ביותר. אמר מספר פעמים, שעתיד הוא לחלות ולהיפטר צעיר. על שמו הוקמו מוסדות החסד 'מאורות נתן'. בשבת האחרונה ביקש במפגיע להתפלל תפילת מנחה, וביטל את הבקשה לדחות את התפילה בזמן מה. לאחר התפילה אמר וידידי למרות שמדובר בתפילת שבת בחודש ניסן שלא אומרים בו וידידי ותחנונים. נפטר בשבת קודש פרשת צו- שבת הגדול, י' בניסן ה'תשס"ו (2006). לאחר שנזדכך ביסורים קשים ומרים, אותם קיבל באהבה. ציונו בבית העלמין בנתיבות. חי כ-42 שנים. ההלווייה נערכה ביום א' עפ"י עצת הגאון ר' יששכר מאיר זצוק"ל כדי לאפשר לאלפים ללוותו בדרכו האחרונה.

אביו: דניאל. **אמו:** מרת חיה. **אשתו:** מרת יעל שתחי' למשפחת ברבי. **ילדיו:** דניאל, אליהו שלום, משה כלפון, חיה, עמרם אלדד. **מרבותיו:** הרה"ג יששכר מאיר, הרה"ג ראובן יוסף גרשנוביץ- ראשי ישיבת הנגב. **חברותא:** בתקופה מסוימת למד עם הגאון המקובל ר' מרדכי אליהו זצוק"ל. **מספריו:** זכרון נתן- מדברי תורתו (יצא בשנה השלישית לפטירתו על ידי בנו) • **עמוד החסד-** מתאר את חיי הצדיק (נערך ע"י ר' יהודה אדרי). בנוסף הרב כתב ספר שלם על הלכות מעשרות (בהם הקפיד עד מאוד ולימד זאת לציבור, אך עדיין לא יצא לאור- הכתבים בידי המשפחה).

הקבלן עמוס אליה מנתיבות מספר: "באחד הימים הבאתי איתי לנתיבות חבר, קבלן במקצועו, שבא יחד עם אחיו. דיברתי עם הצדיק בטלפון, והוא אמר לי שניפגש בציון הבבא סאלי זיע"א. כשנפגשנו, הציג הקבלן את עצמו בפני הרב: 'קוראים לי גל, אני קבלן', הרב שאל: 'גל מה?' והוא ענה: 'גל יניב', הרב שאל שוב: '**למה שינית את שמך?**', הקבלן החוויר, הרב המשיך 'סימן טוב משנים?' ואז הרב אמר לו: 'תראה, אתה נמצא בתקופה הכי טובה שלך, בין הקבלנים הטובים והגדולים, **ועוד מעט תזכה בעבודה גדולה מאוד. ואכן הוא זכה במכרז, פרויקט גימור של בניין משרד הביטחון בקריה.** לאחיו שהיה איתו, אמר: '**בעזרת ה' בקרוב ברית, נכון?**' הלה היה המום, שכן אשתו הייתה בחודש תשיע"ו."

אחת הפגישות המדהימות, שהיו לצדיק בביקורו במרוקו, הייתה עם שני נכבדים ערבים: שר הגז של מרוקו, ומנהל מס ההכנסה - אדם בשם ראדי חליל, הפגישה נערכה בביתו של מנהל מס ההכנסה. הרב הגיע לביתו המפואר של ראדי חליל הממוקם בשכונה היקרה ביותר בבירה קזבלנקה. הוגשו לפני הרב תמרים ואגוזים, שהערבים נוהגים להגיש לאורחים חשובים, איחל הרב לשר הגז, שימשיך לעשות חיל בזכות יחסו הטוב אל היהודים, ובירך אותו ואת משפחתו בשפע של ברכות.

לאחר מכן פנה אל בעל הבית, שנודע כפטרונם של היהודים, והיה מקפיד להסתובב עם תמונה של הרה"ק ר' חיים פינטו זצוק"ל בכיס אחד, וספר תהילים בכיס השני, ואמר לו שיש לו שני עוזרים: **האחד נאמן לו, ואילו האחר מחפש תחבולות כיצד להכשיל אותו ע"מ להדיחו ולקבל את תפקידו.** בעל-הבית למשמע דברים אלו החוויר, שכן אף הוא חשד בעוזר שלו, אולם הרב הוסיף להפתיעו ואמר: 'כי טעות בידו. **דווקא העוזר שבו חושד, הוא הנאמן לו, אלא שהוא 'נודניק', ואילו העוזר השני, אשר תמיד מתנהג לכאורה בנאמנות, הינו הבודג המנסה להפילו בפח!**'

עוד גילה לו, שאם יחפש בארוננו של אותו עוזר 'נאמן', ימצא לכך הוכחות. למחרת, בשעת בוקר מוקדמת, נסע מנהל מס ההכנסה למשרדו, ובדק את ארוננו של אותו עוזר, ואכן **מצא שם קלטות, שהעוזר הקליט בסתר ועל ידם התכוון להפילו ולרשת את מקומו.** באותה פגישה, הרב הדהים את מנהל מס ההכנסה כש'ספר', לו שיש לו ארבעה ילדים שאינו רווה מהם נחת, 'שבאב' בערבית, הוא הבטיח לו, שאם יעמוד לימינם של היהודים, הוא יינצל ממבקשי רעתו וגם ירווה נחת מבניו. כל הנוכחים התרשמו באופן עמוק מאישיותו היוצאת דופן של הרב, והיו המומים מידיעותיו בכל ענייני השלטון, ועמדות הכוח המקומי ומרוח-הקודש של הרב, זה היה קידוש שם שמיים בגויים.

הגאון הרב שלום משאש זצ"ל - נולד ב-כ"ב בשבט ה'תרס"ט (1909) במקנס (מרקו). נקרא על שם סבו. מצד אביו הוא מצאצאי הצדיק הרב רפאל בירדוגו (הידוע כהמלאך רפאלי). מילדותו ניכר כי לגדולות נוצר. סמוך לגיל 14 נכנס לשיבת הגאון ר' יצחק סבאג והחל מתעלה בעבודת הבורא. מרוב שהיה שקוע בתורה הקדושה לא היה יכול לישון - ואפילו לאחר שלקח תרופות וסמי שינה לא הצליח להירדם. שמו כתלמיד חכם ופוסק גדול יצא למרחקים וכן נחשב לעילוי וחרף וכבקי עצום בש"ס ובפוסקים. בהיותו כבן 22 התייחסו אליו כמורה הוראה בעניינים קשים ובהגיעו לגיל 30 כל השאלות החמורות ביותר, שעלו על שולחנם של הרבנים הראשיים, וחברי בית הדין הגדול היו מועברים אליו לעיונו ופסיקתו! בשנת ה'תרצ"א (1931) החל לשמש כמחנך בת"ת. לאחר כשנתיים מונה למנהל הרוחני של קריית-החינוך במקנס. בשנת ה'תש"ד (1943) לאחר שהתפא ממחלת טיפוס, הקים את ישיבת 'כתר תורה' במקנס. בשנת ה'תש"ט (1948) לאחר פטירת הרב"ד (הגאון ר' משה חי אליקים) על אף גילו הצעיר נבחר לכהן כדיין בקזבלנקה. 13 שנים לאחר מכן, בהיותו כבן 52 נבחר לשמש כרב ראשי וראב"ד בקזבלנקה שבמרקו ובהמשך אף רבה הראשי של מרוקו.

המלך העריך מאוד את רבינו עד שהיה ידידו האישי ובנוסף העניק לו רישיון גם לשפוט גויים. לקראת סוף שנת ה'תשל"ז (1977) התבקש לכהן כרב הראשי וראב"ד בירושלים. ב-ג' כסליו ה'תשל"ח (1977) נבחר למשרה זו. תפקיד אותו מילא במשך כ-25 שנים. זכה לתארים 'פוסק הדור', 'גדול הדור' ו'מנן' בקרב בני העדה המרוקאית. התרחק מאוד מן המחלוקת. היה מקובל, נערץ ואהוב על כל החוגים והעדות בארץ ומחוצה לה. לשכתו וביתו היו פתוחים לרווחה בכל שעות היום והלילה לכל דורש. התיר עגונות רבות. מכל קצוות תבל פנו אליו חכמי הדור בשאלותיהם. נפטר ביום שבת הגדול, י' בניסן ה'תשס"ג (2003). חי כ-95 שנים. ציונו בגבעת שאול בירושלים.

סבא (מצד אביו): ר' שר שלום (דיין במקנס ומח"ס 'דברי שלום'). **סבא (מצד אמו):** ר' משה אלכרייף. **אביו:** ר' מימון (מח"ס 'אוצרות שמים'). **אמו:** מרת רחל סודרי. **אשתו:** מרת ג'אמילה. **בניו הגאונים:** ר' דוד (רב העיר פריז בצרפת), ר' אברהם. **מרבתי:** אביו ר' מימון, ר' יצחק סבאג. **מתלמידיו הגאונים:** ר' אליהו אברז'ל (אב"ד בירושלים ורב שכונת בקעה), ר' אריאל אדרי (דיין בביה"ד אשקלון ור"מ בשיבת הר המור), ר' זכריה זרמתי (אב"ד לממונות בשכונת הר חומה וראש מכון תורת אמ"ת), ר' משה אלחרר (רב הישוב שלומי), ר' אליהו אלחרר (רב העיר מודיעין) ועוד. **מספריו:** **ימזרח שמ"ש** - הלכות איסור והיתר **יבואות שמ"ש** - על דיני השו"ע **שמ"ש ומגן-שו"ת** **יבית שמ"ש** - על היד החזקה לרמב"ם **יילקוט שמ"ש** - קיצור לפסיקותיו על או"ח **יחם השמ"ש** - על התורה, ביאורים על תהילים ופרקי אבות.

באחת הפעמים ניגש ת"ח חשוב מירושלים לרבינו ושאל: "מדוע כבוד הרב שוהה בחתונות זמן רב, בשונה משאר הרבנים הנשארים לכל היותר חצי שעה והולכים?". השיב הרב: "גדול כבוד הבריות, ואם אלך באמצע החתונה, יפגע בעל השמחה". המשיך הלה והקשה: "הרי יש כאן חשש ביטול תורה, אם בכל ערב יש שמחה, תורה מה תהא עליה?".

השיב רבינו: "וכי חלילה אני חשוד בעיניך כמבטל תורה? דע לך, שמיום עומדי על דעתי, קבעתי לי ללמוד בכל יום מספר קבוע של שעות, חוק בל יעבור. כך עשיתי כל ימי חיי. וכאשר נוצר מצב בו לא סיימתי את חוק לימודי ונצרך אני לצאת לשמחה או למקום אחר, אני מחשב את השעות, שנתרו לי ולא עולה לישון, עד אשר אני פורע את כל החובות, וכך אני נוהג בכל חתונה!".

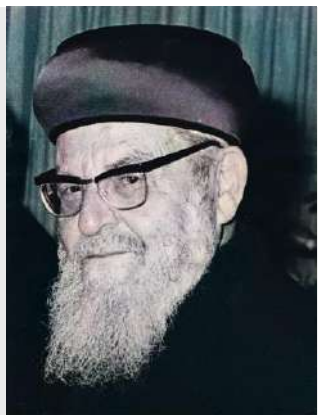
וכן מספר נהגו, כי פעמים רבות כשחזרו מאירוע או ממקום פלוני, היה הרב נכנס לחדר ושוקע בלימוד התורה לעתים במשך שעות ארוכות, עד אשר השלים את מכסת הלימוד שקבע. (מעובד מתוך 'תורת החכמים' יוצא לאור ע"י מכון 'חכמי ספרד').

מסופר על רבינו, שהתהלך תמיד עם 'מקל כבוד' מכסף. וזאת מפני שכאשר היה הרב בן שלושים וארבע שנים פשטה מחלת הטיפוס במרוקו והפילה חללים רבים, וגם הרב ל"ע לקה במחלה זו. ולכן הוריו ותלמידיו התפללו ימים רבים לרפואתו. **באותו הזמן הצטרף הרב למקל הליכה כדי שיוכל ללכת. והנה לאחר תקופה קצרה ב"ה הבריא ממחלתו, ומאז קיבל עליו הרב ללכת עם אותו מקל בכדי לזכור תמיד להכיר טובה לקב"ה, על הנס הגדול שעשה לו!**

פעמים רבות ישב רבינו לילה שלם להתיר עוד עגונה, וכשקם מתלמודו, הרים את התריס וראה, שכבר עלה השחר, לרוב שקדנותו בלימוד התורה הקדושה. סיפר תלמידו הרב אברז'ל: "פעמים היינו לומדים עד עלות השחר, באחת הפעמים התבוננתי בשעון, וראיתי לפתע, שהשעה חמש לפנות בוקר, אמרתי לרב את השעה, הרב ענה לי: 'טוב, בוא נתפלל תפילת מנחה', השבתי לרב: "**כעת השעה חמש לפנות בוקר!**"... בענוותנותו אחרי שהתיר עגונה, ביקש מידידו מרן הרשל"צ הגאון הרב עובדיה יוסף זצ"ל שיסכים עימו בדבר היתר העגונה.

הגאון מר"ן אליהו פרדס זצ"ל - רבה הראשי של ירושלים, נולד ב-י"ז בתמוז ה'תרנ"ג (1893) בירושלים. מצאצאי מגורשי ספרד שהגיעו לצפת, לחאלב ואחר כך לירושלים. למד בת"ת הספרדים, ביהמ"ד 'דורש ציון', ישיבת 'תפארת ירושלים', ישיבת 'נווה שלום' וביהמ"ד לרבנים של העזרה. בין השנים ה'תר"צ-ה'תשי"ב (1929-1951) ניהל והרחיב את בית-הספר לבנות בשכונת אוהל משה בירושלים. השכין שלום בין ראשי הציבור והעדות השונות. שימש כדוגמא של אהוב למקום ואהוב לבריות. הקים דורות רבים של תלמידים בישיבת 'שערי ציון'. כאשר יצא בשליחות לארצות המזרח להנהיג שיפורים בחינוך התורני, הוזמן לכהן פאר כרב ראשי בקהילות בירות ואלכסנדריה אך בחר לשוב לארץ ולירושלים עירו. היה ממייסדי אגודת "על המשמר", אגודה דתית-לאומית-ספרדית. עמד בראש ישיבת 'קול יעקב' והמתיתבתא הגדולה ויושב ראש 'אגודת הרבנים הספרדים בישראל'. שנים רבות שמש כחבר בבית הדין לעדת הספרדים ובבית הדין לאיסור והיתר בעיה"ק ירושלים.

בשנת ה'תשי"ג (1953) נבחר פה אחד כרב העיר רמת-גן ופעל רבות להרמת קרן היהדות וכן הקים גמ"ח לנזקקים. עזר להקים את הישיבה הגדולה 'פורת יוסף' שלמענה עשה רבות בארצות אפריקה, אירופה ואמריקה. בתפקיד זה שימש עד שנת ה'תשכ"א (1962). לאחר מכן נבחר כרב הראשי ואב"ד של ירושלים. בתפקיד זה שימש כעשר שנים כרב ראשי יחיד המקובל על כל העדות. זכה בתואר יקיר ירושלים. ייסד והיה נשיאן של הקרנות "חונן ומלוה" ו"תומכי תורה" למתן הלוואות לנזקקים. כיהן בראש מוסדות ציבוריים ותורניים שונים. הוצע לו לשמש כרב הראשי לישראל הראשון לציון אולם הוא סירב. נפטר ב- י"א בניסן ה'תשל"ב (1972). חי כ-80 שנים. ציונו בהר הזיתים בירושלים.

סבא (מצד אביו): המקובל ר' אליהו (ראש חסידי בית אל) **אביו:** הרב בן ציון נסים. **אמו:** מרת מזל אורו. **מרבותיו:** ר' בן ציון מאיר חי עוזיאל (הרשל"צ ואב"ד של ירושלים), ר' חזקיה שבתאי (חבר מועצת הרבנות הראשית), ר' יוסף מ. הלוי, ור' צבי פסח פראנק (ראב"ד הראשי ואב"ד של ירושלים). **נשותיו:** מרת אירמוזה (בת ראב"ד ר' יוסף מרדכי הלוי, נישא בשנת ה'תרע"ד 1914. נולדו להם שני ילדים. נפטרה בשנת ה'תר"פ 1920- זיווג ראשון), מרת זהרה (בת ר' שלמה אבורביע. נולדו להם שבעה ילדים- זיווג שני), מרת לאלגרה (בת ראב"ד ר' יוסף מרדכי הלוי- זיווג שלישי).

רבינו שימש כמנהל בית הספר לבנות בשכונת 'אהל משה' בירושלים בין השנים תר"צ-תשי"ב. מסירותו לעבודת הקודש שלו הייתה לשם דבר והוא היווה דוגמא חיה להנהגה והליכה בדרך ובמסילה העולה בית ה'. הכל ידעו כי מידי בוקר יש לרבינו שעה שהיא מקודשת, הוא לא יותר עליה והן שבעולם, זו השעה בה היה נוהג לגשת לבית אביו ולהכין לו כוס קפה בחלב ולהגישה לו עם בסקויטים כאשר אהב.

יום אחד קיבל המנהל מכתב כי הנציב העליון הראשון לארץ ישראל של ממשלת המנדט הבריטי, יהודי מדינאי בשם הרברט סמואל נענה להזמנה לבקר בביה"ס. ימים רבים נערכו לביקור הנכסף, וההכנות הקדחתניות לא פסקו. לא מדובר בביקור של סתם פקיד אלא בנציב הבריטי העליון בארץ ישראל בעצמו ובכבודו. ביה"ס כולו צוחצח, הכיתות הבהיקו בנקיונם, כל פיסת נייר סולקה מהחצר וכל שיח נגזם וטופח. גם רבינו נערך כראוי לביקור הממלכתי. הוא תידרך את צוות בית-הספר וערך חזרה מפורטת של כל מהלך הביקור, סגנו ר' מרדכי כהן ידע היכן עליו לעמוד כל שניה במהלך הביקור והכל היו מוכנים לביקור שאמור היה להתחיל בשעה תשע בבוקר בדיוק. בבוקר הביקור המתח הגיע לשיאו, כל חושיו היו נתונים לביקור החשוב, כשבתוך כל זה נשמט מזכרונו עניין הקפה והבסקויטים לאביו. באותו יום בשעת בוקר מוקדמת הוא הגיע לביה"ס. סמוך לכניסה לביה"ס המתינו במתח גובר והולך הרב פרדס עם סגנו לשיירת הוד מעלתו הנציב העליון.

השעה הייתה שתי דקות לפני השעה תשע, בכל רגע אמורים האורח הדגול ופמלייתו להגיע. לפתע נראתה דמות שחוחה פוסעת באיטיות לעבר ביה"ס, ר' אליהו הביט לרגע בדמות והחוויר כולו, זה היה אביו ר' נסים בן ציון. "אבא", זעק ורץ לעברו, "מה אתה עושה פה? אתה חש בטוב?" "את זה באתי לברר", השיב האב, "האם אתה מרגיש טוב? האם אינך חולה חלילה? למה לא באת להכין לי הבוקר קפה בחלב?" רבינו תפס בראשו, ומפיו נפלטה זעקה "איך נשמטה ממני מצוות הבוקר הקבועה?" הוא אמר לסגנו: "אני חייב לחזור עם אבי לביתו, כשהאורח יגיע, קבל את פניו". "אבל רגע", גמגם הסגן, "מה אומר לך?" "אתה תסתדר", אמר רבינו והחל להתרחק מהמקום עם אביו, "אני סומך עליך..." **ברגע זה הכל התגמד לפני רבינו כולל הביקור החשוב לו המתינו שבועות רבים, מול עיניו עמד רק מצוות 'כיבוד אב'.** צעדו האב והבן בניחותא, כאילו לא הנציב העליון צריך להגיע, הם נכנסו לבית והבן הכין את כוס הקפה עם הבסקויטים, תוך כדי שהוא מסביר לאב שהוא חש בטוב, והעניין פרח מזכרונו בגלל המתח והלחץ העצומים שהוא שרוי בהם לקראת הביקור.

לאחר שלגם האב את הקפה ואכל את הבסקויטים בהנאה מרובה, שב רבינו לביה"ס. בנתיים הנציב העליון כבר היה שם, ולפני שהגיע המנהל קיבל את פני הנציב סגן המנהל, ולאחר שהציג את עצמו הזמין את הנציב לסיור. הנציב הופתע ושאל "היכן המנהל?" הסגן כמעט בלע את לשונו, הוא קיווה שהנציב לא ישאל את השאלה. הוא השיב לנציב "אדוני הנציב העליון, למנהל ביה"ס יש אבא זקן, כל בוקר הוא דואג להכין לו כוס קפה עם חלב ובסקויטים, הבוקר בגלל הביקור החשוב הוא שכח לעשות זאת, ושתי דקות לפני תשע הגיע אביו לכאן לברר אם הכל בסדר עם בנו, מדוע לא הכין הבוקר את כוס הקפה, ואז עזב המנהל עם אביו לביתו כדי להכין לאביו את כוס הקפה, אני בטוח שהוא יגיע מיד".

הנציב הקשיב לכל מילה, שקע בהרהורים, ובעודו מהרהר נכנס רבינו בחיפזון כשהוא מתנצל על האיחור, הוא חשש שהנציב יפגע מהכוס קפה שנראה שחשוב יותר ממנו, אך בתודעתו הייתה הנחה ברורה- אין דבר בעולם שידחה כיבוד אב, שום מציאות שבעולם לא תגמד את המצווה החשובה! הנציב נשא אליו את עיניו, חייך, ניגש אל רבינו חיבקו בחום, ועם דמעות בעיניו אמר "אשרינו שיש לנו יהודים כאלה שכה מכבדים הם את הוריהם!" והביקור החל. **מעשהו של רבינו יצא קידוש ה' גדול מאוד.**

הרב שלמה זלמן ליפשיץ זצ"ל המכונה ה'חמדת שלמה'- נולד בפוזנא שבפולין בשנת ה'תקכ"ה (1765). מילדותו הקדיש את כל זמנו ללימוד תורה. לאחר שהתחתן, חמיו התחייב לפרנסו במשך 10 שנים וכן העניק לו נדוניה עצומה. לאחר פטירת אשתו הראשונה ונישואיו השניים עם אחות אשתו, שוב חותנו העניק לו סכום עצום והתחייב לפרנסו במשך 10 שנים נוספות. בהיותו כבן 40 לאחר כ-22 שנים בהם נסמך על שולחן חותנו נאלץ לצאת לפרנסתו, משום שלא רצה ליהנות מכתרה של תורה. בתחילה הלווה את כספו במסגרת היתר עסקה, אולם הפסיד הון רב.

בשנת ה'תקס"ד (1804), מאחר ולא הצליח במסחר, נאלץ לקבל על עצמו רבנות בעיר נאשלוסק. בשנת ה'תקע"ט (1819) התמנה לרבה של פראגה (פרבר של ורשה) כאשר נוכח לדעת, כי אנשי הקהילה הורגלו לעסוק במלאכה בחוה"מ, שילם לפועלים את משכורתם מכיסו, עד שהפסיקו את מנהגם לעבוד בחוה"מ. בשנת ה'תקפ"א (1821) התמנה לרבה הראשי הראשון של ורשה.

כל ימיו השתדל בכל מאודו לקיים את מצוות צדקה וגמילות חסדים. פיזר מלבושים וממון רב לעניים ולנזקקים ואף את מלבושיו העניק לכל נזקק. תיקן בתי כנסת. רבים פנו אליו ונושעו. ענוותן מופלא. גאון. בעל בקיאות עצומה. נפטר בי"א ניסן ה'תקצ"ט (1839). לאחר פטירתו הכריזו כי במשך ארבעה שבועות הנשים בקהילת ורשה לא יענדו תכשיטים אף לא ביום-טוב. ציונו בית-העלמין בוורשה. חי כ-74 שנים.

אביו: ר' יצחק אייזיק מפוזנא. **סבא (מצד אביו):** ר' יואל. **אמו:** מרת הינדא. **מרבותיו:** ר' יוסף הצדיק (חתן ה'נודע ביהודה'). **מתלמידיו:** ר' חיים לייב הלוי אפשטיין (אב"ד קאלשין ומחבר שו"ת 'פרי חיים'), ר' יעקב יהודה לייב לעווי (אב"ד שלעשין ודיין בירושלים מח"ס 'בית לאבות'), ר' נחום לעווי (אב"ד שאדיק ומחבר 'אבני קודש'), ר' נתן נטקע שפיגלגלס (דיין בעיר ורשה ומחבר 'מאורות נתן'). **נשותיו:** בתו של ר' יקיר (מגדולי הגברים בפוזנא- זיווג ראשון, נישא כשהיה בן 17), מרת פייגיל (בזיווג שני- אחותה של אשתו מזיווג ראשון). **בניו:** (מזיווג ראשון): ר' יואל ור' שלמה. **מספריו:** 'שו"ת חמדת שלמה- על ארבעת חלקי שולחן ערוך • חידושי חמדת שלמה- על מסכתות בבא מציעא, גיטין, יבמות, כתובות, פסחים וקידושין • חמדת שלמה- דרשות וליקוטי הלכות.

בניו ביתו של רבינו, תפרו לו מעיל מחמם, שיוכל להתחמם עמו, בשעת הלימוד בלילות החורף הקרים. כבר ביום הראשון, כשלבש את הבגד החדש, ראה דרך חלון ביתו **איש עני שלובש בגד דק וקרוע**. קראו אליו והציע לו להתחלף עמו במלבושים, והוא יקבל את מעילו החדש והמחמם. התפלא ההלך ולא הבין, מדוע רוצה הרב בגד קרוע ומוותר על מעילו הטוב.

אולם הרב הסביר לו: "האם מן הדין, שאני אשב בביתי בבגד חם ושלם, ואתה תהלך ברחוב בבגד קרוע ותקפא מקור?" "ומיד זרז את העני, שלא יתמהמה ויבצע את החליפין בטרם יבואו בני הבית וימנעו ממנו מלעשות כן. מילא העני את רצונו העז של הרב ושניהם היו שמחים, זה במעילו החם והרב במצוותו הגדולה אשר עלתה בידו לעשות.

רבינו כידוע הצטיין במידותיו הנעלות ובאהבת הבריות שבו. את כל אשר לו היה מחלק לעניים, ואף את בגדיו ומלבושיו היה מעניק למחוסרי כל. בני ביתו היו מטמינים את הבגדים מפניו, כדי שלא יחלקם לעניים, אולם בערב שבת, כשהיה הולך לבית המרחץ לכבוד שבת, היה מעניק את כותנתו לעניים והיה תמה ואומר: "הייתכן שלאדם יהיו שתי כותנות, בעוד לעני לא תהיה אפילו אחת?"

פעם הבחין מבעד לחלונו בחבל תלייה ועליה כמה כותנות, שנתלו לייבוש. בירר, למי שייכות הכותנות וביקש מבעליהן, שיחלקו לעניים. התנצל האיש ואמר: "יש לי רק שש כותנות בלבד", התפלא הרב: "איני מבין, כיצד ייתכן שלאדם אחד תהיינה שש כותנות ולא ירחם על העניים?" ובהשפעתו חלקן האיש לצדקה.

לרבינו היו מתנגדים רבים, הללו רדפו אותו בכל מיני רדיפות וירדו לחייו והציקו לו יומם ולילה. פעם אחת בלכתו בשוק בענייני מצווה, השליכו אלמונים שיקוץ על ראשו. מיד רעשה העיר: "הייתכן לבזות ככה את כבוד מרא דאתרא? כיצד הם העיזו לעשות כן?". השתיק הרב את התובעים עלבונו, חזר לביתו ונכנס לחדרו. כשנכנסה זוגתו הרבנית, מצאה אותו בוכה, היא פנתה אליו ואמרה: "מה אתה בוכה ומצטער, וכי בשביל ריקים הללו כדאי לבכות?", השיבה רבי שלמה זלמן: "אני בוכה ומתפלל לקב"ה שלא יענשו הללו חלילה משמיים על ידי".

המקובל הגאון הרב משה בן נחמן זצ"ל המכונה הרמב"ן: נולד בשנת ד'תתקנ"ד (1194) בגרונה שבספרד. למד רפואה ועסק בה למחייתו. רוב זמנו היה קודש ללימוד תורה. יסד בגרונה ישיבה, שממנה יצאו גדולי הלכה שפיארו את הדור שלאחריו. עוד לפני שהייתה לו כל משרה רשמית, נחשב הרמב"ן למנהיגה של יהדות ספרד, ובני דורו קראו לו פשוט 'הרב'. **שימש יועץ למלך ספרד.** בשנת ה'כ"ג (1263) כפה המלך יעקב הראשון על רמב"ן ויכוח פומבי עם מומר בשם פבלו כריסטיאני. הוויכוח נערך בברצלונה ובמעמד ראשי הכנסייה בספרד. המלך הבטיח לרב חופש דיבור, ורמב"ן השתמש בזכות זאת בגילוי לב. הוויכוח נמשך לסירוגין במשך ארבעה ימים, ונראה שהמומר לא הצליח לסתור את טיעוני רמב"ן.

הוויכוח נפסק מחשש מהומות מצד האוכלוסייה הקנאית. המלך העניק לרמב"ן 300 דינרים כמחווה על האופן המכובד שבו הגן על אמונתו והגיע עם שריו לבית הכנסת בשבת לשמוע את דרשתו. בשנת ה'כ"ה (1265) ראשי הנזירים תבעו אותו לדין בטענה שגידף את הדת הקתולית ואף העז לכתוב דברים אלו בספר. המלך דחה את המשפט לזמן בלתי מוגבל, אך נראה שחיוו של רמב"ן היו בסכנה והיה עליו להימלט מספרד. הוא בחר לעלות לארץ ישראל, ובשנת ה'כ"ז (1267) הגיע לעכו. בתחילה התכוון להתיישב בירושלים, אך שנה לאחר מכן חזר לעכו. בארץ השלים רמב"ן את פירושו לתורה. מגדולי רבני ספרד. **גאון אדיר ובקי בכל תחומי התורה.** חיבוריו כוללים פירושים לתנ"ך ולתלמוד, פסקי הלכה ותשובות, וכן **חיבורים בחוכמת הקבלה** ובמחשבת ישראל. נפטר בי"א ניסן ה'ל' (1270). חי כ-76 שנים. ישנן גרסאות שונות לגבי ציונו- סמוך למערת המכפלה או בהר הזיתים או בחיפה.

אביו: ר' נחמן. **סבו:** ר' יצחק בר ראובן אלברצלוני. **אמו:** אחות ר' אברהם (אביו של ר' יונה החסיד). **בניו:** ר' נחמן, ר' שלמה, ר' יוסף ור' יהודה ומספר בנות לא ידועות. **מרבתי:** המקובלים האחים ר' עזרא ור' עזריאל מז'ירונה, ר' נתן בן מאיר (לימד תורה וחכמת הרפואה), ר' יהודה בן יקר (רבו המובהק). **מתלמידיו:** רבינו יונה, ר' אהרון הלוי (הרא"ה), ר' דוד בונפיד, הרשב"א, ר' שמואל (מח"ס 'התרומות'), הר"ן. **מספריו:** **אגרת הרמב"ן מילחמות ה' ספר הגאולה** **ספר המצוות** **פירוש לתורה:** בדרך הפשט והסוד **ישעיה הגמול** **תורת האדם** **חיידושים לתלמוד** **ספר הזכות** **פירוש על שיר-השירים** **הלכות נדרים** **הלכות בכורות** **ספר הוויכוח ועוד.**

תלמיד אחד היה לו לרבינו בשם אבנר. בעל כשרון היה והצליח יפה בלימודו, אך ביום בהיר עזב את כותלי הישיבה. במשך הזמן התנהג כגוי לכל דבר עד שהשתמד לגמרי. בינתיים התקרב אבנר לאנשי השררה. הוא התיידד עם חוגי הממשל וקנה לו מקום מכובד אצלם. לימים עלה לגדולה וקיבל משרה ממשלתית חשובה. **באמצע יום הכיפורים,** פקד אבנר על השוטרים להביא לפניו את מורו לשעבר. כששמע הרמב"ן את דרישת אבנר כי יתייצב לפניו, לא הייתה לו ברירה כי אם להיענות לבקשתו. ליבו כאב על תלמידו שהפנה עורף לאמונתו ובהרגשה עגומה זו הוביל ע"י השוטרים דרך רחובות העיר עד כשגיע לארמון מפואר. השערים נפתחו והוא עלה במדרגות שיש יקרות עד שניצב בפתחו של אולם. במרכז האולם ניצב תלמידו אבנר גלוי ראש, לבוש בגדי שרד וקידם את פני רבו לשעבר בחיוך גלגלי. **בידו הייתה חרב שלופה והוא לפניו חזיר. הוא נטל את החרב, הרג את החזיר ובתרו, לאחר מכן צלה אותם על אש דולקת ואכלם. והכל בעיצומו של יום הקדוש הוא יום הכיפורים.**

הרמב"ן ניצב דומם והביט במעשיו אך לא אמר מאומה. כשסיים הפוקר את מעשיו פנה לרב ושאל: "על כמה כריתות עבירות איסור עברתי עתה?", "ארבע כריתות" ענה הרב. אבנר אמר בעזות: "**לדעתי מספר העבירות שעונשן כרת היה חמש, והחל להתפלפל כדי להוכיח את צדק דבריו.**" הרב הזדעזע מחוצפתו ונתן בו עיניים מאיימות. כשראה אבנר את כעסו הפסיק את דבריו כי עדיין הייתה עליון מעט מאימת רבו. כשנשתתק, פנה אליו הרמב"ן: "אם יודע ספר אתה, מדוע המרת את דתך?", "דבר אחד שלימדתי גרם לכך" השיב התלמיד. "ומהו?" התפלא הרמב"ן. "פעם שמעתי מפ"ך", ענה אבנר, "כי **בפרשת האזינו** כלולות כל המצוות וכל ענייני העולם העוברים עלינו ועתידיים לפקוד אותנו רמוזים בה, דבר זה נראה לי בלתי אפשרי לחלוטין ומשום כך הפסקתי להאמין בכל שאר דברי התורה שלמדתי והשתמדתי".

"אך עדיין עומד אני על דעתי כי דבר זה נכון בהחלט", אמר הרמב"ן. "ואם ברצונך יכול אתה לשאול אותי על כל נושא כל שהוא והיכן הוא טמון בפרש"ה, ואשיב לך". תמה אבנר בשומעו את דברי רבו, הרהר מעט ולבסוף שאל: "**אם כן, הראה נא לי היכן מרומז שמי.**" מיד פנה הרמב"ן לקרן זוית ובפיו תפילה חרישית לבורא עולם, שיפקח את עיניו למצוא את שם תלמידו, והנה נפל בפיו הפסוק המבוקש. "מצאתי את התשובה לשאלתך", ענה לאבנר. בפסוק: "אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם" מהאות השלישית של כל התיבה מצטרפות אותיות שמך. כששמע אבנר את הדבר הזה נפלו פניו ובלבו התעורר חרטה. בקול שבור פנה אל רבו ושאל: "האם יש תרופה למכתי, מה תהא אחריתי". השיב הרב: "הרי שמעת את הפסוק שאותו ציטטת שפירושו אשליכם מעליי להפקר ומרמז הוא גם על סופך, אשביתה מאנוש זכרם". רבנו פנה ושב לבית-הכנסת לסיים את תפילתו ואבנר שכליותיו יסרוהו על עוונותיו, החליט לקיים את הפסוק, הוא עלה על ספינה קטנה ללא משוטחים וללא מלחים. בספינה זו הוא הפליג לאן שנשאה אותו הרוח ומאז לא נודע ממנו דבר.

רב היה צערו ועוגמת נפשו על נשמה אומללה זו, שירדה לאבדון. הוא התפלל שתהא לה כפרה. לאחר זמן רב בא אבנר בחלום ואמר לו: מודה אני לפניך רבי על שהתפללת בעדי, וברצוני להודיע לך, כי **אומנם הועילה לי תפילה זו וגרמה לי טובה גדולה.**

הגאון הרב שמשון דוד פינקוס זצ"ל - נולד בארצות הברית ב-כ"ז באב ה'תש"ד (1944). בצעירותו למד בישיבת 'בית התלמוד' בניו יורק. בהמשך עלה לארץ ישראל. לאחר נישואיו גר בבני ברק ואחר כך בתפרח. בתקופה זו היה משגיח בישיבת אופקים. למד את תורת הקבלה בישיבת 'אהבת שלום'. מאוחר יותר נעשה ראש ישיבה בישיבת ירוחם. לבקשת הרב הגאונים מרן ר' יעקב ישראל קניבסקי ('הסייטפלא') ומרן ר' אלעזר מנחם מן שך הוא עבר לגור באופקים וכיהן שם כרב מעל לעשרים שנה. דרשן בחסד בעל מתק שפתיים. גאון בנגלה ובנסתר. התפלל על פי כוונות סידור הרש"ש. בעל חסד עצום. חילק את כספו לנזקקים למרות מצבו הכלכלי כשהיה נתון בחובות. טס לחו"ל כדי לחזק יהודים ומסופר כי היה טס לגיברלטר ליד ספרד כדי לחזק יהודי אחד בלבד. היה מסיע ברכו הלך ושוב טרמפיסטים גם כשהם לא היו בדרך נסיעתו. נפטר בי"ב ניסן ה'תשס"א (2001) בתאונת דרכים יחד עם רעייתו ובתו מרת מרים בת ה-19. חי כ-57 שנים. ציונו בהר-המנוחות בירושלים. את מקומו כרב הקהילה באופקים ממלא בנו הגדול ר' ישראל יעקב פינקוס, המכהן גם כר"מ בישיבת שערי שמועות.

אביו: ר' אברהם חיים. **אימו:** מצאצאי משפחת ויינברג, שושלת אדמו"רי סלונים. **אשתו:** מרת חיה מינדל (בת ר' מרדכי מן, ראש ישיבת 'בית הלל' בבני ברק). **ילדי:** 12 ילדים. **מרבתי:** ר' ישראל אליהו וינטרוב, ר' יעקב משה הלל, ר' אריה לייב מאלין (כשהיה בניו-יורק), ר' יוסף דב סולובייצ'יק (כשלמד בישיבת בריסק בארץ). **מספרי:** **ברכות בחשבון** - מהות הברכות, ענייני אמונה והשגחה **ישערים בתפילה** - מהות התפילה **ישבת מלכתא** - מהות השבת **תפארת תורה** - חידושים על התורה, עניינים באמונה, על מסכת גיטין **נפש שמשון** - התורה וקנייניה, שערי אמונה, סידור התפילה, תהילים, שבת ומאמרים **נפש חיה** - תפקיד האישה ביהדות **תפארת שמשון** - הגדה של פסח, פירושים ודרשות על התורה **שיחות על המועדים** - ימים נוראים, סוכות, חנוכה, פורים, פסח-ספירת העומר-שבועות, גלות ונחמה לבין המצרים **תפארת אבות** - ענייני שמחת נישואין ובניין הבית היהודי **אהל מרים** - בענייני חינוך **אש להבה** - אוסף שיחות, עובדות והנהגות • **כצאת השמש בגבורתו** - על הרב **רבתינו שבדרום** - ביוגרפיה, עובדות והנהגות.

ל הלק סיפורים, המעובדים מתוך '**רבתינו שבדרום**': הגאון ר' אברהם ארלנגר בהספדו על רבינו סיפר ששמע מבני המשפחה את המעשה הנפלא הבא: יום אחד הופיע אברך עם רעייתו בבית רבינו. בפיהם של הזוג היו תלויות הדדיות קשות, דבר שהעיד על שלום בית מעורער.

האישה אף הרחיקה לכת והביעה את רצונה להתגרש. הרב חקר את בני הזוג למניעים, שהביאו אותם למצב זה, אך לא מצא סיבה רצינית שתצדיק גירושין. מכיוון שכך, קרא לאישה הצידה וביקש ממנה, שתואיל להסביר לו מה באמת מפריע ומציק לה, עד שאינה מסוגלת לחיות בשלום ובשלווה עם בעלה. האישה הסבירה בפשטות, **שבעלה אינו מחייך אף פעם, והיא אינה יכולה לסבול זאת.**

כעת קרא רבינו לבעל, הסתגר עימו בחדר ושאל אותו: "מדוע אינך מחייך, הרי חיוך וסבר פנים יפות כלפי האישה הוא מרכיב חיובי בחיזוק שלום בית, ומדוע אתה מונע את עצמך מהנהגה זו?". השיב האברך, כי הסיבה שאינו מחייך, **משום ששיניו הרוסות ובמראה מכוער כזה, מתבייש לגלותן ולכן הרגיל עצמו לכסות פיו ולהימנע מחיוך.** חזר הרב ושאל: "מדוע אינך מתקן את שיניך?". השיב הבעל: "רצוני לתקן שיניי, אך מה אעשה והטיפול יקר מאוד. ואין לי את הסכום הגדול הנדרש לכך, שהוא כאלפיים וחמש מאות דולר!".

רבינו בתנועת יד מהירה ונחרצת, כדרכו בקודש, שלף מכיסו את מלוא הסכום הנדרש לטיפול, סך אלפיים וחמש מאות דולר! ומסר לאברך הנדהם. "למען שלום בית, עליך לתקן מיד, בכסף זה, את שיניך, ולהתחיל לחייך". אחד ממקורבי הרב, ששמע את הסיפור מפי האברך, ניגש לרב והביע בפניו את פליאתו: "הרי הרב נתון בחובות גדולים וגם פרנסתו מצומצמת. הרי אפילו כיסא שלם אחד אין בבית, וכיצד יכול להרשות לעצמו ליתן כלאחר יד, סכום כה גדול?". השיב הרב בפליאה משלו: "אם אברך זה היה בן למשפחת פינקוס הייתה זו חובתי לתת לו כסף, הלא כן? ואת זאת בוודאי היית מבין. אם כן, מדוע לא תבין, שחובתי לתת גם לאברך ההוא, שכן גם הוא בנו של הקב"ה ומגיע לו בדיוק אותו היחס, שהייתי מעניק לבני".

פ עם אחת קיבל לידיו סכום גדול לצורך קניית דירה לבתו. ר' אברהם דייטש, שהכיר את אופיו, שמע על כך ורץ לבקש את המעטפה, כדי למסור אותה בעצמו למוכר הדירה. "מצטער", השיב רבינו בהבעה כאובה, "הכסף תם". "איך?", תהה, "והרי בקושי חלפו כמה שעות?". "נכון", השיב רבינו, "אבל הספיקו להיות פה כמה אנשים עם בעיות כל כך קשות, עד שתם הכסף".

ר ביו החזיק מכונית. באחד הימים מכר אותה. במענה לשאלה מה ראה לעשות כן, השיב: "אין לי כבר כוח לעשות חסד". מסתבר כי בדרכו מהשכונה החרדית לעיר לקח עימו טרמפיסטים וכן בחזור, וכשראה בשובו אברכים ממתנים לנסיעה לעיר או הולכים ברגל, 'עשה פרסה' וחזר שוב למרכז העיר. עד שנסיעה קצרה בת עשר דקות לעיר התארכה לשעתיים, עד ש'הסעות הרב' פשטו את הרגל.

פ עם אחת בשובו מאוחר בלילה מבאר-שבע, זיהה בצומת משמר הנגב, כרבע שעה מאופקים, טרמפיסט שאינו שומר תורה ומצוות הממתין במסלול הנגדי לטרמפ. רבינו עשה פרסה, בירר לאן הוא אמור להגיע, וזה השיב: "דימונה". הרב מאופקים לא התבייש לתת 'ספישל' לטרמפיסט עד דימונה, מרחק של למעלה משעה נסיעה הלך-חזור.

ר ביו נהג לערוך טיש לביל פורים. עיקר הישועות התגלגלו באותו טיש שנהג. פעם אחת נטפל אליו אברך, שעדיין לא נושע בילדים ודרש בכל תוקף ישועה. רבינו ניסה להתחמק, אבל האברך נפשו בשאלתו ואינו מרפה: "רוצה בן!". **בשעה שתיים לפנות בוקר 'נכנע' רבינו: "בן אני לא מבטיח, אבל השנה תיושע".** מיותר לומר, כי באותה שנה חל מהפך במצבו של האברך ונולדה לו בת במזל טוב!

הגאון הרב נחום הכהן קוק זצ"ל - נולד בירושלים ב-ח' ניסן ה'תרצ"ב (1932). נקרא על שם זקנו רבי נחום אפשטיין מקוברין (מייסד והאדמו"ר של חסידות קוברין-ביאליסטוק). למד בישיבת כפר הרא"ה, ולאחר מכן בישיבת חברון בירושלים ובסלובודקה בבני ברק. לאחר נישואיו גר בשכונת רמת יצחק. במשך מספר שנים למד בכולל 'היכל התלמוד' בתל אביב, היה מגדולי הלמדנים וזכה בפרסים רבים על חידושי. התמנה לרב של שכונת תל גנים ברמת גן ושימש רב מחלקת הנישואין בעיר.

במשך שנים רבות היה פעיל בתחומים שונים שקשורים לשמירה על הצביון הדתי וההלכתי בישראל. כיהן בהתנדבות כרב בית הרפואה בילינסון והתמחה בתחום רפואה והלכה. שימש כיו"ר ועד רבני רמת גן כארבעים שנה. ממייסדי הסתדרות עובדי המועצות הדתיות בישראל והיו"ר שלה, ולימים נשיאה. היה מרצה בנושאי יהדות. בשנת ה'תשס"ח (2008) קיבל אות יקיר רמת גן. תלמיד-חכם עצום, האיר פנים לכל אדם. נפטר בשבת הגדול, י"ב ניסן ה'תש"ע (2010) והלווייתו התקיימה במוצאי השבת. חי כ-68 שנים. ציונו בבית הקברות פוניבז'

אביו: הגאון ר' רפאל (שימש כרב הראשי של טבריה). **אימו:** מרת רחל (לבית משפחת מנדלבוים). **אשתו:** מרת שושנה (בת ר' שמואל אברמוביץ, הרב של רמת יצחק ברמת-גן). **מרביתיו:** הגאונים הרב משה עקיבא טיקוצ'ינסקי זצ"ל, הרב יצחק אייזיק שר זצ"ל. **אחיו:** הגאון ר' שמחה (הרב של רחובות), הגאון ר' שלמה (הרב הקודם של רחובות), והגאון ר' אברהם יצחק (ראש ישיבת 'מאור התלמוד' ברחובות), ר' יצחק אברמוביץ (הרב של רמת יצחק) ויבדל"א המרצה ר' שמחה כהן (מחבר 'הבית היהודי'). **בניו:** המקובל הרב הצדיק דוב מטבריה (חתנו של הגאון רבי יצחק זילברשטיין), ר' שמואל מבני-ברק ור' אברהם יצחק מירושלים.

כשהיה רבינו צעיר כבן עשרים וחמש שנים, הוזמן לדבר בכנס חשוב בהיכל התרבות בתל-אביב, הוא התכונן במלוא ההתרגשות לדרשה, כתב את כולה על דף, בנקודות שיזכירו לו את שעליו לומר, וניגש אל הבמה לשאת את דבריו. הוא הניח את הדף על הסטנדר ונתן בו מבט קצר. המקום עליו עמד הואר כולו במנורות עוצמתיות, שכוננו אליו את מירב האור. **בהשפעת האור הדף היה נראה חלק ולבן כאילו לא נכתב עליו מאומה, חוסר אונים מוחלט.**

הוא עמד כך כשעיני הנוכחים כולן תלויות בו ומצפות לדרשתו, הוא – אין לו מה לומר! מתוך לחץ עצום הרים את עיניו למעלה וביקש מה' את עזרתו באומר "ה' שפתי תפתח!". מכאן ואילך ההרצאה התנהלה מתוך הזיכרון ומאלתורים ספונטניים, בכישרון ובאומץ ניווט את דרשתו עד לסופה. לאחר ההרצאה המוצלחת המאזינים באו לשבח ולהחמיא על התוכן המרתק והיכולת המרשימה שלו להעברת המידע. אחד מהם הוסיף: "הדרשה שלך הייתה יפה ומרתקת, אבל הקטע הכי מרשים היה בתחילת ההרצאה, בו עמדת, התפלת וביקשת עזרת שמיים...". מאז בכל פעם שהרצאה, היה עומד ומבקש "ה' שפתי תפתח", ורק אז פנה להתחיל את דרשתו.

פעם אחת רבינו הלך ברחובות רמת גן. בהליכתו הבחין ביהודי תועה ומבולבל שצועד ברחוב הלך ושוב ללא מטרה. הלה נראה נואש וחסר אונים. הרב בדאגה אופיינית ניגש אליו והציע את עזרתו. היהודי הביט בו בבלבול "אני לא זוכר את הדרך לביתי". הרב פתח איתו בשיחה מלבבת תוך שהוא מתייחס אליו בכל הכבוד הראוי. תשובותיו המגומגמות וה'לא יודע' שחזרו על עצמן לאורך השיחה, הבהירו **שמדובר בחולה דמנציה.**

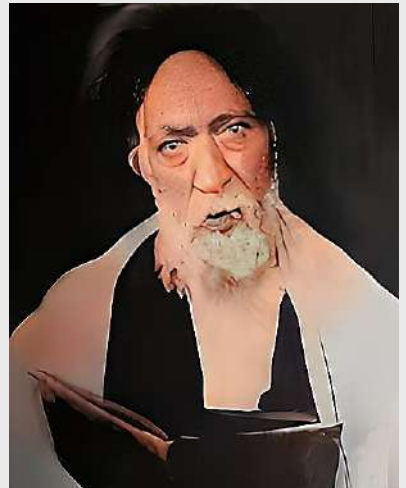
הרב לחץ את ידו בחום, הוביל אותו אל ביתו והתעניין בכנות בשלומו. לאחר מכן לקח אותו במכוניתו לסיבוב ברחובות רמת גן, במחשבה אולי שלט או בניין יזכיר לו את מקום מגוריו. הסיבוב התארך כשיאושו של הישיש הולך וגובר. **הוא לא מצליח להיזכר בפרטי זהותו, שמו, כתובתו, משפחתו...** לאחר שעה של שיטוט ברחובות ללא הצלחה לאתר את מקום מגוריו, הרב הציע מתוך השתתפות בצערו של ההלך ש"בעז"ה כשיסתדר הכל ותחזור לביתך, בקש שיתלו על צווארך שרשרת שעל תליונה יהיו רשומים הפרטים. כך אם מצב מעין זה יחזור בשנית, תוכל לחזור לביתך". עיניו של היהודי אורו: "יש לי שרשרת כזו!". השרשרת נשלפה מיד ממקומה, הפרטים זוהו והיהודי הוחזר במהירות לביתו.

הגאון הרב יצחק זילברשטיין שליט"א סיפר: פעם אחת רבינו ראה אחד מרים פאשקוויל מהרצפה וקורא בו. רבינו גם הרים את הפאשקוויל מהרצפה. כשהלה ראה זאת, ניגש אליו והתחיל לדבר על רעת האנשים שצינו אותם בפאשקוויל, שמצווה לרדוף אותם. רבינו הפסיק אותו באמצע ואמר לו: "דע לך שהאיש הזה אשר מדובר עליו הוא אחי". הלה נרתע לאחוריו, ומיד שינה את טון דבורו ואמר: "בכל פאשקוויל יש גוזמאות. בדרך כלל מאחורי זה עומד אינטרס זה או אחר". כשרבינו שמע זאת, אמר לו: "הוא אמנם אחי - אך גם אחיך, וכל ישראל אחים. וכך תתייחס לכל יהודי כאשר הוא" (חשושי חמד. רכורות).

הגאון הרב אברהם חביב זצ"ל - נולד בשנת ה'תקצ"ג (1833) בטריפולי (לוב). מצאצאי מגורשי ספרד. כבר מגיל צעיר ניכר כי לגדולות נועד. שקד על לימוד תורת הנסתר. בתחילה שימש כדיין בבית הדין בבנגאזי במשך כחמש שנים. בשנת ה'תרמ"ו (1886) לאחר פטירתו של הגאון ר' חי מימון, התמנה רבינו כדיין בבית הדין בטריפולי (שירת בקודש יחד עם ראשי אב בית הדין, הגאונים ר' חיים הכהן, ולאחריו ר' כמוס אג'רבי, ועם הדיינים הגאונים ר' יוסף רובין, ר' רחמים חביב, ר' שלום תשובה ור' חיים רבה).

בשנת ה'תרס"ח (1908), בנוסף למשרתו כדיין, התמנה כממלא מקום החכם באשי, עד שנת ה'תר"ע (1909). בשנת ה'תרע"ב (1912) התמנה לראש אב בית הדין, יחד עם הדיינים הגאונים ר' רפאל דאבוש, ר' יוסף ג'יעאן ור' יוסף יונה. צנוע ועניו בכל רמ"ח איבריו. הסתפק במועט ופעל רבות למען קהילת יהודי לוב. הקדיש את כל חייו ללימוד התורה התלמוד והפוסקים. חוכמתו ולמדנותו המופלגת זכו להערכה רבה גם ברבנות טריפולי, קירינאיקה, תוניסיה וארץ ישראל. פעל רבות להרים את קרן הישיבות שבטריפולי אשר מהן יצאו תלמידי חכמים רבים מפורסמים בתורה וביראת שמיים. תלמידים רבים למדו אצל רבינו. נודע בצניעותו והתפרסם כבעל מופת. ביום הלווייתו, למרות שנפטר בערב פסח כל החנויות ומוסדות הקהילה סגרו את עסקיהם למשך כל היום. אלפים ליוו את מיטתו. נפטר ב"ג ניסן ה'תרפ"ג (1923). חי כ-90 שנים. ציונו בלוב.

מסופר על רבינו, שביום רביעי אחד, באותם ימים של מרד ערבי, התהלך לאיטו באחד מרחובות הערבים. בדרכו פגש בבריון ערבי מגושם וגס רוח בשם גריסיעה שעמד ברחוב עם חבריו והתפאר בכוחו הרב. כשראה את רבינו, עלתה בראשו מחשבת זדון. הוא לא נרתע מהדרת פניו של הצדיק וגילו והחל מגחך ומזלזל בו ואומר לחבריו: "רואים אתם את רב היהודים ההולך מולי? הנה אראה לכם כיצד אעשה אותו לצחוק. כל האנשים טוענים, שאסור להתגרות בחכם יהודי הלומד תורה, פן מרה תהי אחריתו, אך אני אוכיח לכם, שאינני מפחד כלל. חכו ותראו".

חבריו של המוסלמי חששו לפגוע ברב, שהיה ידוע ביכולותיו לעשות מופתים והזהירו את חברם, לבל יוציא תוכניותיו אל הפועל מחשש, שיאונה לו רע. אך המוסלמי בשלו – הוא רוצה להוכיח את גבורתו כדי להראות לכולם, שאיננו ירא מאיש. רבינו המשיך בדרכו באיטיות, בוטח בבורא עולם, שלא יפקיר אותו לידי המוסלמי, כשהוא ממשיך להגות בתורה הקדושה.

כשהתקרב לפינת הרחוב, יצא הבריון קדימה ובצחוק פרוע ולועג משך בזקנו ובגלימתו של הרב. חבריו, שחיכו בפינת הרחוב, מפחד, ברחו והתפזרו לכל עבר מפחדם מפני העונש הצפוי להם מידי שמיים. כך נותר גריסיעה לבדו, הוא והרב, מצפה לתשואות חבריו על מעשה ה'גבורה' שעשה. הרב המשיך בדרכו, כאילו דבר לא קרה.

יהודי שהזדמן באותם רגעים לרחוב, ראה את שהתרחש, ולזעמו וצערו לא היה גבול. "כיצד העז הפושע המוסלמי להרים יד ולהתנקל לקדוש ישראל?". האיש מיהר לרחוב היהודים וסיפר את שראה. מיד התארגנה קבוצת בחורים בעלי זרוע והחליטו ללכת ולעשות שפטים במוסלמי. בעודם מתכוננים לצאת לדרכם, ראו את ר' אברהם חביב בא מולם. הם סיפרו לו מה הם מתכננים לעשות, אולם הרב היסה אותם ואמר: "אין צורך לפגוע באיש, אינכם צריכים לדאוג". הם שמעו את דברי הרב והתפזרו לדרכם.

כאמור המקרה אירע ביום רביעי. ביום ראשון שלאחר השבת, בשעת בוקר מוקדמת, בטרם הגיעו קרני השמש לכל פינה של הרובע המוסלמי, נשמעה צעקה מחרשת אוזניים ומבהילה. האנשים מיהרו לצאת מבתיהם כדי לראות מיהו הצועק, אולם לא הבחינו בדבר. כשהתקרב לפינת הרחוב, ראו עיניהם מחזה מחריד - גופת גבר הייתה שרועה על הכביש, חבולה ומוכה בצורה אכזרית ביותר.

היה זה המוסלמי הרברבן. המשטרה כמובן הובהלה מיד, ולמרות החקירה המאומצת לא נמצא הרוצח וסיבת המוות נשארה בלתי פתורה. אך היהודים, שעל אף שגם הם לא ידעו, מי רצח את האיש, ידעו גם ידעו כי יד ה' במקרה, וכי זהו סופו של כל מי שמעיז להתחצף או לשים ללעג קדוש מקדושי ישראל.

רבינו היה מקבל בסוף כל חודש את משכורתו במעטפה סגורה בסך ארבעה מחבוב, מגזבר הקהילה. לאור ההתייקרויות, שחלו בכמה מצרכים, החליטה הקהילה להוסיף למשכורתו, עוד מחבוב אחד. ר' חביב בסוף החודש, ניגש כדרכו לגזבר. הרב נטל את המעטפה והלך לדרכו. כשהגיע לביתו, מנה את המטבעות. והנה ראה כי יש חמישה מחבוב במקום ארבעה.

למחרת, ניגש הרבי לגזבר עם המעטפה ותכולתה ואמר: "טעות היא בידך, אדוני, לא ארבעה מחבוב היו במעטפה, אלא חמישה" - "ידעתי גם ידעתי, כבוד הרב", ענה הגזבר, "הקהילה הוסיפה לך עוד מחבוב כפיצוי על ההתייקרויות שחלו לאחרונה". "אבל אני לא ביקשתי תוספת", ענה הרב, "מסתפק אני בארבעת המחבובים, והנה אני מבקש להחזיר את התוספת. יתכן וישנם כאלה, שהם באמת זקוקים לכך. אלו הם כספי ציבור, ואסור לנהוג בהם, כפי שעולה על דעתו של כל אחד".

פעם אחת כשעבר רבינו באחד הימים ברובע הגדול (חארה לכבירה) בדרכו הביתה, נעצר רבינו על ידי חנווני אחד, שביקש מהרב, שיואיל לקבל מידו כוסית ערק, וכי ברצונו לשמוע את הברכה ולזכות בעניית: 'אמן'. הרב נענה לבקשתו מטעמי מצווה בלבד, אולם בטרם קיבל הרב את הכוסית, התחיל לספר חנווני על דין ודברים שיש בינו לבין שכנו. הרב במקום להתכבד בכוסית המוגשת לו, ענה ואמר: "מעתה אסור לי ליהנות מכוסות אלו, כי שוחד היא בעיניי. ואם יש לך דין ודברים, הואל נא לפנות לבית הדין, אתה ושכנך. ושם יהיה ניתן לשמוע מה יש לכל אחד מכם לומר ולפסוק פסק דין".

מן הרב יוסף קארו זצ"ל – נולד בשנת ה'רמ"ח (1488). בהיותו כבן ארבע שנים יצאה גזרת הגירוש בספרד על ידי פרדיננד השני כאשר הוצבו בפניהם הברירה או להתנצר או לעזוב עד ז' באב. בעקבות זאת נאלצו היהודים לנדוד ביניהם משפחתו של רבינו שגלו לליסבון שבפורטוגל ומשם עברו לקושטא. כבר בגיל צעיר יצא שמו כחכם גדול בהלכה. לאחר פטירת אביו הוא גדל בבית דודו, ר' יצחק קארו שחי בקושטא. בהמשך עבר לאדריאנופול, שם למד, התחתן לראשונה, ניהל ישיבה גדולה וזכה למעמד רבני חשוב. בהיותו בן 30 שנים בלבד כונה בשם 'מרן'. נהג באוח חיים של פרישות וקדושה. לאחר שהתאלמן, התחתן בשנית ועבר להתגורר בעיר ניקופול בבולגיה, שם הקים בית-כנסת וישיבת 'בית יוסף'.

בהמשך עלה לארץ ישראל והתגורר בצפת. התמנה לחבר בית דינו של ר' יעקב בי-רב. יוסף ישיבה והרביץ תורה ברבים. בגיל 34 החל לחבר את ספרו המפורסם 'בית יוסף', חיבור שנכתב על הארבעה טורים לרבי יעקב בן הרא"ש ובו ערך רבינו דיונים הלכתיים מעמיקים, שבסופם הביע את עמדתו המסכמת. החיבור ארך במשך עשרים שנים! שתיים-עשרה שנים נוספות נדרשו עד להוצאת החיבור לאור. שיטת הפסיקה שלו היתה בד"כ **הכרעה לפי רוב הדעות שבין הרמב"ם, הרי"ף והרא"ש**. גאון בנגלה ובנסתר. זכה למגיד מן השמיים. לאחר פטירת אשתו השניה התחתן בפעם השלישית בהיותו כבן 80 שנים ונולד לו בנו ר' יהודה. נפטר בי"ג ניסן ה'של"ה (1575). חי כ-87 שנים. ציונו בצפת.

אביו: ר' אפרים. **סבא (מצד האב):** ר' יוסף. **מרבתינו:** הגאונים אביו, ר' אפרים, ר' יעקב בירב. **נשותיו:** בת ר' חיים בן אלבלג (זיווג ראשון), בת ר' יצחק סבא (זיווג שני), בת ר' זכריה זבסיל אשכנזי (זיווג שלישי). **מתלמידינו:** הגאונים ר' משה קורדובירו, ר' משה אלשיך, ר' משה גלנטי, ר' יום טוב צהלון, ר' אליעזר אשכנזי, ר' שם טוב עטיה. **ילדינו:** ר' יהודה (מזיווג שלישי). **מספריו:** **ישולחן ערוך** - סיכום ה'בית יוסף' והכרעה הלכתית **יכסף משנה** - על משנה תורה של הרמב"ם **בית-יוסף** - הלכות על הטור **ימגיד מישירים** - מאמרים בקבלה שקיבל מפי המגיד **יאבקת רוכל** - שו"ת.

בעיר ניקופול שבצפון בולגריה התגורר רבינו. למרות שעיקר מעייניו היו נתונים לתורה, **ביקש רבינו להתפרנס מיגיע כפיו**. הוא הקים שותפות עם אחד ממכריו והם פתחו בית-עסק. רבינו בכל לילה היה לומד תורה עד שעה מאוחרת. בבוקר השכים קום לתפילה ואחריה ישב ל'ארבע אמות של הלכה' (כך קראו להתכנסות של חכמים ללימוד תורה בצוותא). **רק לעת צהריים עזב את בית-המדרש ופנה לחנותו**.

השותף, שעמד בחנות כבר משעת בוקר מוקדמת, התקשה להשלים עם העובדה שרב נוסף אינו נושא בשווה בעול השותפות ומאחר לבוא לחנות. למרות שכיבדו והעריכו, היה נוהג להעיר לו מדי יום ביומו על האיחור. רבינו, שהכיר בצדקת דברי חברו, ממלא את פיו מים ושותק. בליבו היה אומר: **"מה אעשה שחזקה עליי אהבת התורה"**.

יום אחד, בשעת הלימוד שלאחר תפילת שחרית, התעוררה קושיה חמורה בביה"מ. רבינו שקע בסוגיה הנלמדת ולא שם לב לשעה המתאחרת. כשקמו ממקומותיהם כבר הייתה השעה שעת צהריים מתקדמת. החיש רבי יוסף את צעדיו אל חנותו, שם כבר המתין לו שותפו, זועף וקצר-רוח. **"עד כאן! רואה אני כי אין לפני שום ברירה אלא לפרק את השותפות איתך. אין זה הוגן שאשא לבדי ברוב העול, בשעה שאנו חולקים את הרווחים בשווה"**.

ביקש רבינו משותפו לעכב את פירוק השותפות יום אחד כדי שיוכל להתייעץ עם רעייתו. בבואו לביתו סיפר את שאירע ושאל לדעתה. **"אל לך להפחית מזמן הלימוד. אם שותפך מבקש לנעול בערך דלת אחת, בטוחה אני כי הקב"ה, הפותח שערי ישועה, יפתח לנו שערים חדשים של ברכה ורווחה"**. מחזק מדברי אשתו הודיע לשותפו על הסכמתו לפרק את השותפות ביניהם. השניים חישבו את ערך הסחורה שבחנות ולאחר שרבי יוסף קיבל לידיו סכום כסף השווה למחצית שווי הסחורה, נפרדו השניים לשלום.

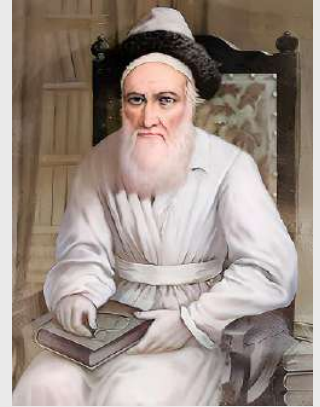
כששב לביתו יעצה לו אישתו: **"צא לשוק, אולי תזדמן לך עסקה טובה ונוכל להרוויח את לחמנו"**. יצא רבינו אל השוק. אולם עם צאתו שקע מוחו בדברי התורה עד ששכח לגמרי את מטרת הליכתו. מבלי משים הובילוהו רגליו אל בית-המדרש. הוא שקע בלימוד תורה עד הערב. כששב לביתו סיפר לאישתו ואמר: **"מחר אצא שוב לשוק ואסחור באשר יזמן לי הקב"ה"**. למחרת הגיע לשוק והנה פנה אליו אדם **והציע לו לקנות מכתש כבד**. רבינו, שמעולם לא היה סוחר גדול, הושיט למוכר את כל הכסף שהיה ברשותו ונטל מידיו את המכתש.

כשהגיע לביתו נתכרכמו פניה של אשתו **למראה העסקה ה'מוצלחת' שעשה בעלה**. "מה נעשה במכתש ישן זה?!", שאלה. אבל רבינו לא היה מודאג מגורל 'סחורתו'. עתה, לאחר שמילא את הוראת אשתו, יכול היה למהר לבית-המדרש. כך חלף יום נוסף. **כסף כבר לא היה, אבל מכתש ישן - היה גם היה**.

בלילה חלם רבינו חלום. בחלומו הופיע האיש שמכר לו את המכתש. "דע לך כי מזלך הטוב המתין לך זמן רב, אלא שהמזל הזה שלך הוא ואין לאחרים חלק בו. על-כן היה עליך להיפרד תחילה משותפך, קודם שתוכל לזכות בשפע המזומן לך. המכתש שקנית מידי הבוקר עשוי זהב טהור. עליך לדעת את ערכו האמיתי כדי שתדע לבקש בעדו תמורה ראויה. לאחר שתעשה כן ותמכור את המכתש בסכום הגון, קום ועזוב את עירך, כי לא כאן מקומך. עלה לארץ-ישראל וגור בעיר צפת".

כשקם בבוקר, מיהר לשתף את אשתו בדבר החלום. בשעה שרבינו פנה לתפילת שחרית ולימוד תורה, הזמינה אשתו אל ביתם צורף ישר ונאמן. הצורף התבונן במכתש, הקיש עליו וגירד את האבק שהצטבר עליו, ועיניו נפערו מתדהמה. **"זהב טהור! זהב טהור לגמרי!"** קרא כלא-מאמין. עד מהרה מכרו רבינו ואשתו את המכתש ועלו לארץ-ישראל. נאמנים לדברי החלום עלו והתיישבו בעיר צפת. הכסף הרב שנותר בידם הספיק להם לחיות חיי רווחה עד יומם האחרון. אך בעיקר שמח רבינו על שעתה התאפשר לו להדפיס את שני חיבוריו הגדולים: ה'בית יוסף' וה'ישולחן ערוך'.

האדמו"ר הרב מנחם מנדל שניאורסון זצ"ל המכונה **'צמח צדק'**: נולד ב-כ"ט אלול ה'תקמ"ט (1789) בעיר ליאזני ונקרא על שם הרה"ק ר' מנחם מנדל מהארודוק. אביו, ר' שלום שכנא. נכדו של ר' שניאור זלמן מלאדי, וחתן בנו האדמו"ר האמצעי. בן 23 היה כשנפטר סבו, וכל השנים גדל ולמד בביתו (אמו נפטרה כשהיה כבן 3 ועל פי צוואתה עבר להתגורר עם סבו 'בעל התניא', שמאז גדלו ולמדו). עד לשנת הבר-מצווה למד רק נגלה, אח"כ בעצת סבו החל ללמוד גם את תורת הנסתר. מתמיד בלימודיו, לרוב בצוותא עם חבריו ר' נחמיה מדוברובנה ור' יהודה לייב מדווינסק. שימש כאדמו"ר השלישי לבית חב"ד. **התפרסם כעילוי וגדול בתורה בנגלה ובנסתר** ומכל קצות רוסיה נשלחו אליו שאלות הלכתיות. פעל רבות להצלת בחורים יהודים מגזירת הקנטוניסטים. עקב מלחמותיו הרבות נגד המשכילים היהודים, **ישב במעצר עשרים ושתיים פעמים**. פורה מאוד בתחום הכתיבה וחידושי תורה ואף היום, נשארו ממנו בכתב-יד אלפי גיליונות שלא נדפסו. **מלומד בניסים. רבים פנו אליו ונושעו**. נפטר ברוסיה ב-י"ג ניסן ה'תרכ"ו (1866). חי כ-77 שנים.

אביו: ר' שלום שכנא אלטשולר. **סבא (מצד אביו):** ר' שניאור זלמן מלאדי. **אימו:** מרת דבורה לאה. **אשתו:** מרת חיה מושקא. **מרביתו:** אביו, ר' שלום שכנא וסבו, ר' שניאור זלמן מלאדי. **ילדיו:** שישה בנים ושתי בנות (מרת ראדע פריידא ומרת דבורה) וכולם צדיקים וידועי שם (בן נוסף נפטר בגיל צעיר). **הבכור,** ר' ברוך שלום (נשאר אחר פטירת אביו בליובאוויטש, וסירב לקבל משרת אדמו"ר). **השני,** ר' יהודה לייב (המהרי"ל, הקים את חצר 'חב"ד-קאפוסט'). **השלישי,** ר' ישראל נח (המהרי"ן, הקים את חצר 'חב"ד-ניעז'ין). **הרביעי,** ר' חיים שניאור זלמן (הקים את חצר 'חב"ד-לאדי'). **החמישי,** ר' יוסף יצחק (הקים את חצר 'אורוטש', בסגנון חסידות צ'רנוביל). **השישי,** ר' שמואל (מהר"ש, מילא את מקום אביו בליובאוויטש). **מספריו:** **יאור התורה** - 42 כרכים של מאמרים ודרושים על פ"ש וחגים • **ביאורי הזוהר** - דרושים וביאורים על הזוהר **ידרך מצוותיך** - טעמי המצוות עפ"י החסידות • **מאמרי אדמו"ר הצ"צ** - מאמרי חסידות • **ספר החקירה** - הוכחות על חידוש העולם בדרך המחקר, הקבלה והחסידות • **צמח צדק** - פסקי דינים וחיידושים על הש"ס • **רשימת מאמרי דא"ח** • **תהילים אהל יוסף יצחק** - ביאור על תהילים • **ספר הליקוטים**.

כתר תורה ארון הקודש
פ"ג
הרב הגאון חסיד ועניו
ראש גולת אריאל
כתר תורה מעין החכמה
צדקה ר' עשה
ומשפטיו עם ישראל
ורבים השיב מעון
אדמו"ר מנחם מענדל
בן הרחוק הרה"ק חסיד ועניו
מיהרר שלום שכנא נ"ע
נפד נור ישראל והפארתו
קדוש וטהור מרגא ורבנא
שנאמר זלמן נבגמי
חתן אדמו"ר הגאון האלקי
חסיד ועניו מעין החכמה
מרגא ורבנא דר' בער לענא בן
יוסף אל קדושו
האדמו"ר נפשו
ישבת י"ג ניסן

ריב פרץ בין פריץ העיירה לבין היהודי, שחכר את משקו ואת פונדקו. כעס הפריץ על היהודי והודיע לו, **שמהיום והלאה בטלה החכירה מכל וכל!** נדהם היהודי: בלא השדות והפונדק החכורים יותר ללא מקור פרנסה! עצוב ומדוכא, כאדם שעולמו חרב עליו, בא האיש האומלל אל רבינו, וסח באזניו את הצרה, שפקדה אותו. הרבי האזין לדברי היהודי, ולבסוף נתן לו אגרת עבור יהודי אחר, בשם ר' משה, המתגורר בעיירתו. "מכתב זה יעזור לך", עודדו, והיהודי יצא מחדרו רגוע. בהיותו ברחוב הביט אל מעטפת המכתב - ונפלו פניו: על המעטפה נכתב "לכבוד ר' משה ראטנר". התפלא האומלל, היתכן, שרבינו טעה והחליף משה במשה?

שני יהודים הנושאים את השם משה התגוררו בעיירה. האחד מכונה בשם 'משה הקטן' (משום קומתו הנמוכה), היה אדם עשיר, ויחסיו עם פריצי האיזור היו מצוינים. משה השני, המכונה 'משה הגדול' (משום קומתו הגבוהה), היה אדם מכובד, אך לא עסק בצורכי הציבור. שם משפחתו של 'משה הגדול' היה ראטנר.

התפלא היהודי: מדוע פונה ה'צמח צדק' למשה הגדול שישתדל בעדי, כלום אין כאן טעות? נבוך ואובד עצות עמד בפנת בית הרבי. להיכנס ולשאול את הרבי על העניין - לא העז. ללכת אל משה הגדול גם כן לא רצה. לבסוף החליט להימלך בבני ביתו של הרבי ולנהוג בעצתם. הוא פנה אל אחד מבניו של ה'צמח צדק' וספר לו על לבטיו. "אבי אינו טועה", השיב הבן. "סע לעיירתך ועשה, כפי שאמר לך לעשות".

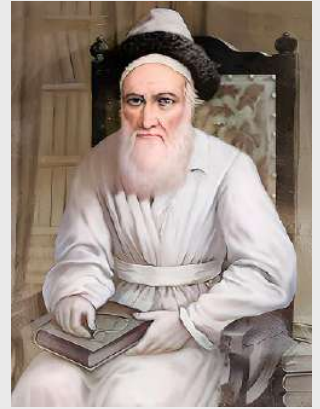
כשהגיע היהודי לעיירתו פנה אל משה ראטנר, הוא 'משה הגדול', והגיש לו את מכתבו של הרבי. הלה התפלא למראה אגרתו של הרבי. אך את מצוות הרבי החליט לקיים. "עלה ושב בחדרון הקטן שבעלית הגג", אמר לו, "אמור שם תהילים, נמתין לישועה שתבוא, ואולי תבוא היא באמצעותי". עלה החוכר לחדרון, ובעיניים נוטפות דמעות קרא פרקי תהילים. יומיים תמימים ישב שם, והישועה עדיין לא באה.

ביום השלישי נקלעה כרכרה הדורה רתומה לסוסים אבירים לקרבת ביתו של ר' משה הגבוה, שקעה שם בבוץ סמיך ואחד מציריה נשבר. יום חורף גשום היה אותו יום ובתוך הכרכרה השבורה ישבו הפריץ ובתו הצעירה ורעדו מקור. שעות ארוכות ישבו כך, ואיש לא בא לעזרתם. היום ירד ומבעד לחרכי הכרכרה הבחין הפריץ באור חלוש, הבוקע מעליית גג סמוכה. בלית ברירה עזב הפריץ את הכרכרה ופנה לעליית הגג לבקש עזרה. הוא הקיש על הדלת, והחוכר, ששלושה ימים אמר תהילים בעלייה, פתח את הדלת. מצמץ החוכר מול פני הפריץ, אדם רע מעללים שנשלו מפרנסתו. אולם הפריץ לא הכירו ושטח בפניו את הבקשה: "עזרו לי, כרכרתי נשברה, ואיננו יכולים להיחלץ מן הבוץ".

פנה החוכר להעיר את ר' 'משה הגדול' ולספר לו על האורח. הלה ניגש והזמינו ללגום כוס תה חם. עד מהרה הובאה לבית גם בת הפריץ והשניים נהנו מהכנסת האורחים. הם אכלו ושבעו, לנו את שנתם, ובבוקר תוקנה הכרכרה והייתה נכונה לצאת לדרך. בטרם יצאו, ניגש הפריץ וביקש לשלם. "לא אקח כסף ממך", סירב 'משה הגדול'. "יהודי אינו מכניס אורחים תמורת בצע כסף. אולם אם באמת ברצונך לגמול עמי טובה - תוכל לעשות זאת: אחד מידידי חכר את השדות והפונדק שלך בעבר. אתה נישלת אותו מתפקידו, והאיש נותר ללא פרנסה. מצבו אינו קל. עליו לפרנס אישה וילדים. השב לו את השדות ואת הפונדק - ויהא זה חסדך עמדי!".

מסכים אני", התלהב הפריץ אסיר התודה. "ויותר מכך: את הפונדק אתן לידיך במתנה!". ואכן, החוכר חזר אל שדותיו והפונדק הפך לנחלתו. עתה הבין כי רבינו ידע, כמובן, את אשר הוא כותב על מעטפת המכתב, ולא היה לו להרהר על כך... (מעשיהם של צדיקים).

האדמו"ר הרב מנחם מנדל שניאורסון זצ"ל המכונה **'צמח צדק'**: נולד ב-כ"ט אלול ה'תקמ"ט (1789) בעיר ליאזני ונקרא על שם הרה"ק ר' מנחם מנדל מהארודוק. אביו, ר' שלום שכנא. נכדו של ר' שניאור זלמן מלאדי, וחתן בנו האדמו"ר האמצעי. בן 23 היה כשנפטר סבו, וכל השנים גדל ולמד בביתו (אמו נפטרה כשהיה כבן 3 ועל פי צוואתה עבר להתגורר עם סבו 'בעל התניא', שמאז גדלו ולמדו). עד לשנת הבר-מצווה למד רק נגלה, אח"כ בעצת סבו החל ללמוד גם את תורת הנסתר. מתמיד בלימודיו, לרוב בצוותא עם חבריו ר' נחמיה מדוברובנה ור' יהודה לייב מדווינסק. שימש כאדמו"ר השלישי לבית חב"ד. **התפרסם כעילוי וגדול בתורה בנגלה ובנסתר** ומכל קצות רוסיה נשלחו אליו שאלות הלכתיות. פעל רבות להצלת בחורים יהודים מגזירת הקנטוניסטים. עקב מלחמותיו הרבות נגד המשכילים היהודים, **ישב במעצר עשרים ושתיים פעמים**. פורה מאוד בתחום הכתיבה וחידושי תורה ואף היום, נשארו ממנו בכתב-יד אלפי גיליונות שלא נדפסו. **מלומד בניסים. רבים פנו אליו ונושעו**. נפטר ברוסיה ב-י"ג ניסן ה'תרכ"ו (1866). חי כ-77 שנים.

אביו: ר' שלום שכנא אלטשולר. **סבא (מצד אביו):** ר' שניאור זלמן מלאדי. **אימו:** מרת דבורה לאה. **אשתו:** מרת חיה מושקא. **מרביתיו:** אביו, ר' שלום שכנא וסבו, ר' שניאור זלמן מלאדי. **ילדיו:** שישה בנים ושתי בנות (מרת ראדע פריידא ומרת דבורה) וכולם צדיקים וידועי שם (בן נוסף נפטר בגיל צעיר). **הבכור,** ר' ברוך שלום (נשאר אחר פטירת אביו בליובאוויטש, וסירב לקבל משרת אדמו"ר). **השני,** ר' יהודה לייב (המהר"ל, הקים את חצר 'חב"ד-קאפוסט'). **השלישי,** ר' ישראל נח (המהר"ן, הקים את חצר 'חב"ד-ניעז'ן). **הרביעי,** ר' חיים שניאור זלמן (הקים את חצר 'חב"ד-לאדי'). **החמישי,** ר' יוסף יצחק (הקים את חצר 'אורוטש', בסגנון חסידות צ'רנוביל). **השישי,** ר' שמואל (מהר"ש, מילא את מקום אביו בליובאוויטש). **מספריו:** **יאור התורה** - 42 כרכים של מאמרים ודרושים על פ"ש וחגים **ביאורי הזוהר** - דרושים וביאורים על הזוהר **ידרך מצוותיך** - טעמי המצוות עפ"י החסידות **מאמרי אדמו"ר הצ"צ** - מאמרי חסידות **ספר החקירה** - הוכחות על חידוש העולם בדרך המחקר, הקבלה והחסידות **צמח צדק** - פסקי דינים וחיידושים על הש"ס **רשימת מאמרי דא"ח** **יתהילים אהל יוסף יצחק** - ביאור על תהילים **ספר הליקוטים**.

האדמו"ר הזקן כיסה את רבינו בטליתו לתקיעת שופר עד גיל תשע ולברכת כהנים עד החתונה. בהיותו בגיל שמונה הציג אדמו"ר הזקן לבנו (אדמו"ר האמצעי) לקחתו כחתן לבתו (חיה מושקא), אך האדמו"ר האמצעי היסס והראה לאביו מבעד לחלון **כיצד הוא משחק עם כל הילדים במעשי ילדות**. האדמו"ר הזקן ניגש לחלון ורמז באצבע לנכדו להיכנס לחדר. כאשר רבינו נכנס, הגיש לו גמרא והורה לו לשנן בעל-פה דף עם רש"י ותוספות תוך מחצית השעה ולשוב לחדר ולחזור על כל מה שלמד. האדמו"ר האמצעי שהמתין בחדר **הבחין לאחר כרבע שעה שהילד שוב משחק בחוץ עם חבריו**, פנה לאביו ואמר: **"אפילו בקולך אינו שומע!"**. האדמו"ר הזקן קרא לילד ונזף בו אך רבינו **טען שהוא כבר למד והחל לחזור בע"פ על כל הדף**.

בחורף ה'תקס"ג התקיימה החתונה בליאדי. ר' מנחם מענדל כיהן כראש הישיבה בישיבתו של אדמו"ר האמצעי והיה סמוך על שולחן חותנו. היות וסבר שיש להתפרנס ממלאכה ולא מהתורה את כל הכסף שקיבל כנדוניה. סך כ-300 רובלים, הוא החליט להשקיע בפתיחת בית מלאכה לייצור חותמות שעווה (בהם השתמשו לחתום אגרות דואר) כמקור לפרנסתו.

כשותף לקח את ר' נחמיה שהיה מוסר שיעור בישיבה. במהלך כל עבודתם היו השניים משוחחים בדברי תורה, **לאחר כחודש שקעו השניים באחד הלילות בסוגיה עמוקה במיוחד עד שהדוד בו נמצא חומר הגלם החל לבעור, בקושי הצליחו השניים להציל את עצמם וכל המפעל עלה באש**. ה'צמח צדק' החליט לעסוק במלאכת הנגרות אך בחצר הרבי לא רצו להרשות שה'צמח צדק' יעסוק בכל מלאכה ומינו אותו למלמד.

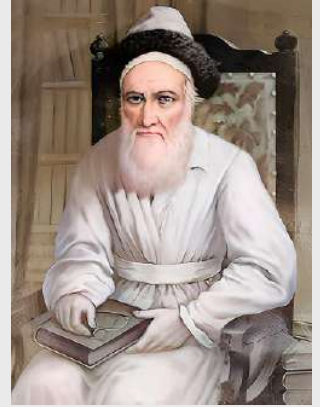
חסידי אחד, אמיד, בא פעם אחת לרבי וביקשו שיתן לו בחור טוב לחתן בשביל בתו. מיד שלח הרבי וקרא לאחד הבחורים, ואמר לחסיד: **"הוא מתאים עבור בתך"**. לא הרהר החסיד ומיד הזמין את החתן לביתו, עשו תנאים והתקיימה החתונה במזל-טוב. לאחר פרק זמן קצר החלה האשה לטעון כי בעלה אינו מתאים לה. לאחר וויכוחים חוזרים ונשנים, הלך אביה בחזרה לרבי והתייעץ עימו.

ענה לו הרבי: **"הוא הזיווג שלה ואל לה להתגרש!"**. חזר האב ולאחר מאמצים לא מבוטלים הוא הצליח לעשות שלום בית. אולם השלום לא היה בר-קיימא ובפרק זמן מועט, שוב האשה החלה לטעון כי אינה רוצה את בעלה וכל רצונה הוא להתגרש. לא היה מנוס, והאב שוב נסע לרבי. הרב החל לגעור באב באומרו: **"כבר אמרתי לך, זהו זיווגה!!!"**.

שב הבייתה ושוב השכין שלום ביניהם. וכשהתחילה האשה בפעם השלישית לדרוש גט, לא נתנה לאביה לנסוע שוב לרבי באומרה: **"וכי הרבי הוא גנרל- גוברנטור שיצווה עלי לחיות עם מי שאיני רוצה בו?"**. סוף דבר, התגרשו. לאחר פרק זמן, נישאה האשה לאלמן אחר, ירא שמיים, והיו זמן רב בשלום. אבל בנים לא היו לה. בעלה היו לו בנים מאשתו הראשונה, ולא הצטער כל כך. אבל האשה, סבלה מאוד.

לימים, נסע הבעל לליובאוויטש, ואשתו ביקשה ממנו, כשיהיה אצל הרבי, יזכיר אותה ויבקש שתפקד ותלד בן. כשהגיע אל הרבי, לאחר שגמר את ענייניו ב'יחידות', סיפר לרבי שאשתו אין לה בנים ממנו וביקשה ממנו שיזכיר אותה בדבר זה. ענה הרבי: **"וכי גנרל- גוברנטור אני, שאוכל לפקוד על בנים?"**. התפלא האיש על תשובה זו, ולא הבין מה עניין גנרל לכאן. כשחזר לביתו וסיפר לאשתו את תשובת הרבי, האשה הזדעזעה מאוד והבינה היטב את תשובתו של הצדיק.

האדמו"ר הרב מנחם מנדל שניאורסון זצ"ל המכונה **'צמח צדק'**: נולד ב-כ"ט אלול ה'תקמ"ט (1789) בעיר ליאזני ונקרא על שם הרה"ק ר' מנחם מנדל מהארודוק. אביו, ר' שלום שכנא. נכדו של ר' שניאור זלמן מלאדי, וחתן בנו האדמו"ר האמצעי. בן 23 היה כשנפטר סבו, וכל השנים גדל ולמד בביתו (אמו נפטרה כשהיה כבן 3 ועל פי צוואתה עבר להתגורר עם סבו 'בעל התניא', שמאז גדלו ולמדו). עד לשנת הבר-מצווה למד רק נגלה, אח"כ בעצת סבו החל ללמוד גם את תורת הנסתר. מתמיד בלימודיו, לרוב בצוותא עם חבריו ר' נחמיה מדוברובנה ור' יהודה לייב מדווינסק. שימש כאדמו"ר השלישי לבית חב"ד. **התפרסם כעילוי וגדול בתורה בנגלה ובנסתר** ומכל קצות רוסיה נשלחו אליו שאלות הלכתיות. פעל רבות להצלת בחורים יהודים מגזירת הקנטוניסטים. עקב מלחמותיו הרבות נגד המשכילים היהודים, **ישב במעצר עשרים ושתיים פעמים**. פורה מאוד בתחום הכתיבה וחידושי תורה ואף היום, נשארו ממנו בכתב-יד אלפי גיליונות שלא נדפסו. **מלומד בניסים. רבים פנו אליו ונושעו**. נפטר ברוסיה ב-י"ג ניסן ה'תרכ"ו (1866). חי כ-77 שנים.

אביו: ר' שלום שכנא אלטשולר. **סבא (מצד אביו):** ר' שניאור זלמן מלאדי. **אימו:** מרת דבורה לאה. **אשתו:** מרת חיה מושקא. **מרביתיו:** אביו, ר' שלום שכנא וסבו, ר' שניאור זלמן מלאדי. **ילדיו:** שישה בנים ושתי בנות (מרת ראדע פריידא ומרת דבורה) וכולם צדיקים וידועי שם (בן נוסף נפטר בגיל צעיר). **הבכור,** ר' ברוך שלום (נשאר אחר פטירת אביו בליובאוויטש, וסירב לקבל משרת אדמו"ר). **השני,** ר' יהודה לייב (המהרי"ל, הקים את חצר 'חב"ד-קאפוסט'). **השלישי,** ר' ישראל נח (המהרי"ן, הקים את חצר 'חב"ד-ניעז'ין). **הרביעי,** ר' חיים שניאור זלמן (הקים את חצר 'חב"ד-לאדי'). **החמישי,** ר' יוסף יצחק (הקים את חצר 'אורוטש', בסגנון חסידות צ'רנוביל). **השישי,** ר' שמואל (מהר"ש, מילא את מקום אביו בליובאוויטש). **מספריו:** **יאור התורה** - 42 כרכים של מאמרים ודרושים על פ"ש וחגים • **ביאורי הזוהר** - דרושים וביאורים על הזוהר **ידרך מצוותיך** - טעמי המצוות עפ"י החסידות • **מאמרי אדמו"ר הצ"צ** - מאמרי חסידות • **ספר החקירה** - הוכחות על חידוש העולם בדרך המחקר, הקבלה והחסידות • **צמח צדק** - פסקי דינים וחיידושים על הש"ס • **רשימת מאמרי דא"ח** • **תהילים אהל יוסף יצחק** - ביאור על תהילים • **ספר הליקוטים**.

פעם הגיעה אישה עגונה, שבעלה נעלם לפני כמה שנים. אשיבה ביקשה לשוחח עם רבינו בליובאוויטש. אך כיוון שנאסר על נשים להיכנס לרבי, היא לא ידעה כיצד תוכל לפנות אליו. לבסוף ריחמו עליה, ולקחו אותה כעוזרת למשרתת במטבח. האישה ישה שם במשך תקופה, אך לא נראתה באופק שום תרופה למכתה. משרתי הבית ניסו להתחכם. הם לקחו אחד מנכדיו הקטנים של הרבי, ולימדו אותו, מה לומר לסבו. נכנס הילד אצל הרבי ואמר: "סבא, מה יהיה? האישה במטבח ממתינה כל כך הרבה זמן... רחמנות עליה!". השיב הרבי: "שתשב!". הודיעו אנשי הבית לעגונה, שיש עבודה תשובה ברורה: עליה להוסיף להמתין, וכך תבוא ישועתה. היא המשיכה להיות עוזרת בבית התבשיל, וכך חלפה תקופה נוספת.

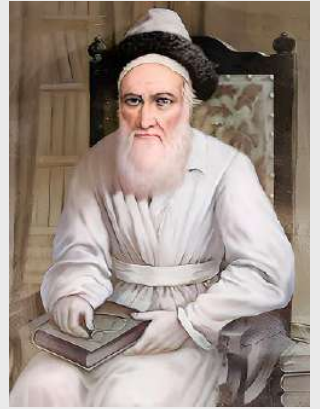
יום אחד הגיע אל בית הרבי אדם, שאיש מבני המקום לא הכיר. כשהגיע זמן קבלת האורחים ליחידות, ביקש גם הוא להיכנס אל חדרו של הרבי. כאשר נפתחה הדלת עברו, **ראה האיש את ה'צמח צדק' יושב על כיסאו, נפל ארצה והתעלף**. הרבי אמר, שלא יעוררו מהומה, וציווה לקרוא מיד לאישה העגונה. כשהגיעה, הכירה שזה בעלה, וגם הוא הודה, **לאחר שהתאושש מעלפונו, כי היא אשתו**.

הרבי ביקש שוב שלא לעורר שום רעש, ושלח לקרוא מיד לרב המקומי. הרב הגיע, ואז הכניסו אותו לחדר מיוחד עם בני הזוג, ושם סידרו מיד גט עבור האישה. לאחר מכן סיפר האיש את סיפורו: "לפני כמה שנים עזבתי את אשתי ואת בניי, והלכתי לרוסיה, הרחק מכל מושב של יהודים והתעשרתי מאוד. בדרך כלל, מי במסחר מצליח מאוד. כי האנשים המקומיים הם פשוטים ומגושמים, ולא מתמצאים בענייני משא ומתן. לצערי ירדתי במצבי הרוחני. באחד הימים, כשחזרתי מהשוק לביתי, פגשתי יהודי אחד שאמר לי: **'בעריל, השארת אישה וילדים. כעת הגיע הזמן שתחזור ותכתוב לה גט'**!". לאחר שסיים את דבריו, נעלם כלא היה. התפעלתי מאוד מהאירוע, אבל לאחר מכן לא שמתי ליבי לכך.

"עברו כמה ימים נוספים, ושוב חזר המחזה על עצמו. כשחזרתי מהשוק אל ביתי, הגיע מולי אותו יהודי עם המקל בידו. הוא אמר לי אותם דברים, הפעם ברוגזה, ומיד נעלם ואיננו. אז הבנתי שאין זה צחוק כלל. התחלתי לחשוב לאן עליי ללכת, כי אין לי שום מושג, היכן נמצאת אשתי. גמרתי בלבי שאם יבוא אלי אותו יהודי פעם נוספת, אשאל ממנו להיכן ללכת כדי לפגוש את אשתי ולתת לה גט. כעבור מספר ימים, חזר המחזה בפעם השלישית. בעת שיצאתי מהשוק בדרכי הביתה, הגיע מולי אותו יהודי, ואמר לי אותם דברים, שאמר לי בפעמים הקודמות. לאחר מכן הגביה עלי את המטה אשר בידו, וצעק עליי: **'בעריל, סע מיד לתת גט לאישה, ואם לא, אפוצץ את גולגולתך במקל זה'**!". שאלתי אותו בפחד: **'לאיפה אסע?'**. השיב לי: **'סע לליובאוויטש'**!".

"מעולם לא שמעתי שם של עיירה כזו, אבל הבנתי, כי כאשר אתקרב למקום ישוב של יהודים, ודאי יאמרו לי היכן היא נמצאת. בלילה לקחתי עימי כסף מזומן, ויצאתי מביתי לדרכי הבלתי נודעת. כך הלכתי ממקום למקום ומעיר לעיר, עד שהגעתי למושב יהודי והתחלתי להתעניין היכן נמצאת העיירה לייובאוויטש. המקום היה כבר די ידוע ומפורסם, וכך ידעו לכוון אותי להיכן ללכת. המשכתי לנסוע במשך שבועות, עד שהגעתי לכאן. **כאשר נפתחה דלת הרבי, וראיתי את פניו, הכרתי, שהוא היהודי עם המקל ביד, שאותו ראיתי בעיר מגורי. נבהלתי מאוד, ולכן התעלפתי**". עוד סיפר האיש: "לאחר גמר מתן הגט, נכנסתי שוב אל הרבי, ושאלתי אותו: 'רבי, מה עלי לעשות?'. השיב לי הרבי: 'תחזר על הפתחים!'. וכך היה, שהאיש הלך ונדד ממקום למקום, וחיזר על פתחי הבתים. הוא סיפר לחסידים, שקירבוהו כל מה שאירע לו, ובסופו של דבר זכה לתקן את אורחותיו.

האדמו"ר הרב מנחם מנדל שניאורסון זצ"ל המכונה **'צמח צדק'**: נולד ב-כ"ט אלול ה'תקמ"ט (1789) בעיר ליאזני ונקרא על שם הרה"ק ר' מנחם מנדל מהארודוק. אביו, ר' שלום שכנא. נכדו של ר' שניאור זלמן מלאדי, וחתן בנו האדמו"ר האמצעי. בן 23 היה כשנפטר סבו, וכל השנים גדל ולמד בביתו (אמו נפטרה כשהיה כבן 3 ועל פי צוואתה עבר להתגורר עם סבו 'בעל התניא', שמאז גדלו ולמדו). עד לשנת הבר-מצווה למד רק נגלה, אח"כ בעצת סבו החל ללמוד גם את תורת הנסתר. מתמיד בלימודיו, לרוב בצוותא עם חבריו ר' נחמיה מדוברובנה ור' יהודה לייב מדווינסק. שימש כאדמו"ר השלישי לבית חב"ד. **התפרסם כעילוי וגדול בתורה בנגלה ובנסתר** ומכל קצות רוסיה נשלחו אליו שאלות הלכתיות. פעל רבות להצלת בחורים יהודים מגזירת הקנטוניסטים. עקב מלחמותיו הרבות נגד המשכילים היהודים, **ישב במעצר עשרים ושתיים פעמים**. פורה מאוד בתחום הכתיבה וחידושי תורה ואף היום, נשארו ממנו בכתב-יד אלפי גיליונות שלא נדפסו. **מלומד בניסים. רבים פנו אליו ונושעו**. נפטר ברוסיה ב-י"ג ניסן ה'תרכ"ו (1866). חי כ-77 שנים.

אביו: ר' שלום שכנא אלטשולר. **סבא (מצד אביו):** ר' שניאור זלמן מלאדי. **אימו:** מרת דבורה לאה. **אשתו:** מרת חיה מושקא. **מרביתיו:** אביו, ר' שלום שכנא וסבו, ר' שניאור זלמן מלאדי. **ילדיו:** שישה בנים ושתי בנות (מרת ראדע פריידא ומרת דבורה) וכולם צדיקים וידועי שם (בן נוסף נפטר בגיל צעיר). **הבכור,** ר' ברוך שלום (נשאר אחר פטירת אביו בליובאוויטש, וסירב לקבל משרת אדמו"ר). **השני,** ר' יהודה לייב (המהר"ל, הקים את חצר 'חב"ד-קאפוטס'). **השלישי,** ר' ישראל נח (המהר"ן, הקים את חצר 'חב"ד-ניעז'ין). **הרביעי,** ר' חיים שניאור זלמן (הקים את חצר 'חב"ד-לאדי'). **החמישי,** ר' יוסף יצחק (הקים את חצר 'אורוטש', בסגנון חסידות צ'רנוביל). **השישי,** ר' שמואל (מהר"ש, מילא את מקום אביו בליובאוויטש). **מספריו:** **יאור התורה** - 42 כרכים של מאמרים ודרושים על פ"ש וחגים • **ביאורי הזוהר** - דרושים וביאורים על הזוהר **ידרך מצוותיך** - טעמי המצוות עפ"י החסידות • **מאמרי אדמו"ר הצ"צ** - מאמרי חסידות • **ספר החקירה** - הוכחות על חידוש העולם בדרך המחקר, הקבלה והחסידות • **צמח צדק** - פסקי דינים וחיידושים על הש"ס • **רשימת מאמרי דא"ח** • **תהילים אהל יוסף יצחק** - ביאור על תהילים • **ספר הליקוטים**.

בחורף ה'תקנ"ט (1799) בהיות הרבי כבן תשע שנים, חשק מאוד להיות בין השומעים דברי חסידות בלילי שבתות ולא הניחו לו. **הוא נתחנן לפני סבו בעל התניא ולא הועיל**. הוא הצטער על זה מאוד, והתחכם למצוא דרך בה יוכל לשמוע את דברי התורה, שאומר סבו בלילי שבת. דירת הסבא היתה משני בתים, שבכל אחד מהם שני חדרים, ושני כתלים חיברו את הבתים. בבית אחד גרו בני ביתו של רבינו הזקן ובבית השני דר רבינו הזקן בעצמו. מחדר הראשון היו שליבות לעליה שעל גבי חצי הבית הזה. בחדר שלפני חדר מושב בעל התנאי היה תנור גדול (שגם היו אופים בו מזמן לזמן) אשר פי התנור היה בחדר החיצון, וכותל התנור נכנס לחדר, שבו ישב הסבא. התחכם הרבי ה'צמח צדק' והתחבא בתנור והיטה אזנו ושמע אימרות רבנו הזקן, כך נמשך הדבר מספר שבתות.

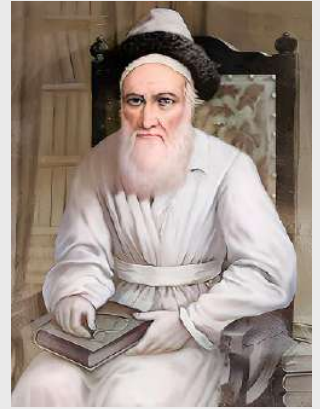

פעם אחת היה קור עז, וקראו לנכרי להסיק את התנור, והתחיל להניח העצים. כשהתחיל להניח העצים וראה שאין נכנסים בנקל כל כך, סידר העצים בקירוב אל פי התנור והדליקם, וכרגע נתמלא הבית עשן, והתחיל לדחוק העצים הבווערים פנימה יותר, אך כשראה שאי אפשר, הוכרח לכבותם ולהוציאם, לראות מפני מה אין העצים נכנסים לתנור עד הכותל, וראה, **כי נער בתנור, ויצעק צעקה גדולה, שנשמעה גם בחדר רבינו הזקן, וגם בבית הדירה השני**. נבהלו כולם לגודל הצעקה. בהיות הבית מואר רק בנר קטן וגם עשן העצים שכיבה הנכרי היה מחניק, לא היה אפשר ברגע הראשון להכיר, מי הוא הנמצא בתנור. **אך אחר כך ראו, כי זה הרבי ה'צמח צדק', ואז נודעה התחכמותו במקום מחבואו**. הרבנית הצדקנית מרת רבקה - אשת הרבי מהר"ש - סיפרה, ששמעה מהסבתא מרת שיינא (אשת רבינו האמצעי), אשר באותו מעמד אצל חמותה הרבנית סטרנא (אשת רבינו הזקן): **כשהוציאו את הילד מהתנור, היה רועד כולו**. הרבנית סטרנא צעקה לבעלה רבינו הזקן: "היה עלול להתרחש אסון. לאנשים אחרים אתה מרשה להיכנס, ואילו כשנכרך התחנן- לא הרשית לו". אמר לה בעל התניא: "משה רבינו הגיע להר סיני על ידי אש (ראיית לבת האש שבסנה) זכה שעל ידו יהיה מתן תורה. תורה 'לוקחים' רק במסירות נפש. הוא יהיה בריא ויארץ ימים". (מתוך תולדות אדמו"ר הזקן)

יהודי אחד מחסידיו, שהיו לו בנים ורצו לגייסם לצבא הרוסי פנה אל רבינו בבכיות והתחנן שהרבי יפעל ישועה, שלא יגויסו. אמר לו הצדיק: "וכי שר במלוכה אני, שאתה פונה אלי?" ראה החסיד, שהצדיק משתמט ממנו, פרץ בבכי ואמר: "רבינו, אני נוסע אליכם תמיד, וחוזר על התורה שלכם - מדוע הנכם משיבים את פני ריקם?" אמר הצדיק: "האומנם, חוזר אתה על חיידושי התורה שלי?". השיב החסיד, כי יודע הוא מאמרים רבים משלו בעל-פה. הורה ה'צמח צדק' לנסוע לעיר פלונית ולגשת ליהודי מסוים אשר עוסק בזה, שהוא יעזור לו. תמה החסיד: "רבינו, והלא אין הוא מכיר אותי?" השיבו הצדיק: "**אל דאגה, סע אליו תיכף ומיד, והוא יעזור לך!**".

כשהגיע החסיד לאותה עיר כבר היה מאוחר מאוד. הוא בירר לכתובתו של אותו יהודי והמתין בחוץ. באשמורת הבוקר, כששמע רחש נקש על הדלת. פתח לו אחד המשרתים. כשנכנס ראה את בעל הבית מסתובב כסהרורי. פנה אליו בעל הבית ושאל מהיכן הוא ולשם מה הגיע?" סיפר לו החסיד את מטרת בואו. נענה בעה"ב ואמר: "אומנם קשה עליי הדבר, אבל חייב אני לעזור לך. שמע ואספר לך, את אשר אירע לי הלילה. אך שכבתי לישון, הגיע אלי הצדיק ואמר לי: **יבוא אליך חסיד מעיר זאת, ותראה להשתדל בשבילי!** לא ייחסתי חשיבות רבה לדבר, ונשכבתי לישון. לא הספקתי להירדם, שוב הופיעה לנגדי דמותו של הצדיק להזהירני שאשתדל בשבילך - וכך הטריד את מנוחתי הצדיק כל הלילה, ולא יכולתי להירדם. על כן, כשראיתיך, ושמעתי מאיזו עיר אתה - הבנתי שראיתי חיידון אמיתי!

האדמו"ר הרב מנחם מנדל שניאורסון זצ"ל המכונה **'צמח צדק'**: נולד ב-כ"ט אלול ה'תקמ"ט (1789) בעיר ליאזני ונקרא על שם הרה"ק ר' מנחם מנדל מהארודוק. אביו, ר' שלום שכנא. נכדו של ר' שניאור זלמן מלאדי, וחתן בנו האדמו"ר האמצעי. בן 23 היה כשנפטר סבו, וכל השנים גדל ולמד בביתו (אמו נפטרה כשהיה כבן 3 ועל פי צוואתה עבר להתגורר עם סבו 'בעל התניא', שמאז גדלו ולמדו). עד לשנת הבר-מצווה למד רק נגלה, אח"כ בעצת סבו החל ללמוד גם את תורת הנסתר. מתמיד בלימודיו, לרוב בצוותא עם חבריו ר' נחמיה מדוברובנה ור' יהודה לייב מדווינסק. שימש כאדמו"ר השלישי לבית חב"ד. **התפרסם כעילוי וגדול בתורה בנגלה ובנסתר** ומכל קצות רוסיה נשלחו אליו שאלות הלכתיות. פעל רבות להצלת בחורים יהודים מגזירת הקנטוניסטים. עקב מלחמותיו הרבות נגד המשכילים היהודים, **ישב במעצר עשרים ושתיים פעמים**. פורה מאוד בתחום הכתיבה וחידושי תורה ואף היום, נשארו ממנו בכתב-יד אלפי גיליונות שלא נדפסו. **מלומד בניסים. רבים פנו אליו ונושעו**. נפטר ברוסיה ב-י"ג ניסן ה'תרכ"ו (1866). חי כ-77 שנים.

אביו: ר' שלום שכנא אלטשולר. **סבא (מצד אביו):** ר' שניאור זלמן מלאדי. **אימו:** מרת דבורה לאה. **אשתו:** מרת חיה מושקא. **מרביתו:** אביו, ר' שלום שכנא וסבו, ר' שניאור זלמן מלאדי. **ילדיו:** שישה בנים ושתי בנות (מרת ראדע פריידא ומרת דבורה) וכולם צדיקים וידועי שם (בן נוסף נפטר בגיל צעיר). **הבכור,** ר' ברוך שלום (נשאר אחר פטירת אביו בליובאוויטש, וסירב לקבל משרת אדמו"ר). **השני,** ר' יהודה לייב (המהרי"ל, הקים את חצר 'חב"ד-קאפוטס'). **השלישי,** ר' ישראל נח (המהרי"ן, הקים את חצר 'חב"ד-ניעז'ין). **הרביעי,** ר' חיים שניאור זלמן (הקים את חצר 'חב"ד-לאדי'). **החמישי,** ר' יוסף יצחק (הקים את חצר 'אורוטש', בסגנון חסידות צ'רנוביל). **השישי,** ר' שמואל (מהר"ש, מילא את מקום אביו בליובאוויטש). **מספריו:** **יאור התורה** - 42 כרכים של מאמרים ודרושים על פ"ש וחגים • **ביאורי הזוהר** - דרושים וביאורים על הזוהר **ידרך מצוותיך** - טעמי המצוות עפ"י החסידות • **מאמרי אדמו"ר הצ"צ** - מאמרי חסידות • **ספר החקירה** - הוכחות על חידוש העולם בדרך המחקר, הקבלה והחסידות • **צמח צדק** - פסקי דינים וחיידושים על הש"ס • **רשימת מאמרי דא"ח** • **תהילים אהל יוסף יצחק** - ביאור על תהילים • **ספר הליקוטים**.

כתר תורה ארון הקודש
פ"נ
הרב הגאון חסיד וענין
ראש גולת אריאל
כתר תורה מעין החכמה
צדקה ר' עשה
ומשפטיו עם ישראל
ורבים השיב מעון
אדמו"ר מנחם מענדל
בן הרה"ק הרה"צ חסיד וענין
מיהרר שלום שכנא נ"ע
נפד נזר ישראל והפארתו
קדוש ושהור מרנא ורבנא
שנאור זלמן נפגמו
חתן אדמו"ר הגאון האלקי
חסיד וענין מעין החכמה
מרנא ורבנא ד'בער נ'ע נבג מ'
יבספ אל קדושו
לפ"ק האלקים נפשו
ישבת יג ניסן

היא נראתה מסכנה ואומללה. פניה העידו, שעולמה חרב עליה. שום חיוך לא עלה על דל שפתיה. כולם כינו אותה בכינוי המזעזע "העגונה". במשך תקופה ארוכה היא חיה בגפה מבלי לדעת היכן בעלה ברח, ומדוע הוא מסרב לתת לה גט. יום אחד, החליט שוחט העיירה, שרחמיו נכמרו על העגונה, לעשות מעשה: הוא פנה אליה בבקשה שתבוא להתגורר בביתו יחד עם אשתו וילדיו. בכך קיווה שבנוסף למשכורת הצנועה, שתקבל על העזרה שתגיש לבני ביתו, היא גם תצא מבידודותה, ערירותה ויגונה.

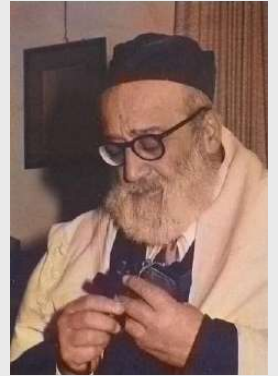
העגונה נעתרה לבקשה, ואולם דמעתה עדיין לא משה מעינה. במשך כל תקופת שהותה בביתו של השוחט, היא המשיכה לשאת תפילה ליושב במרומים, שיתיר אותה מבלי עגנותה. יום אחד, כאשר ירדה לנהר כדי לכבס, הבחינה בחייל שנכנס למים. לתדהמתה החייל החל לטבוע בנהר ולא הייתה היכולת ביד איש להושיעו. כשכולה נסערת, נפעמת, ונרעשת מהחזיון חזרה לבית השוחט ובשורה בפיה: "מצאתי את בעלי". כששאלה: "היכן הוא?" סיפרה על החייל שטבע, ועל כך שהיא זיהתה בוודאות, שמדובר בלא אחר מאשר בעלה.

השוחט נטלה מיד לרבה של העיירה, כדי לראות אם אכן על פי עדותה ניתן יהיה להתירה מנטישתה. הלה ביקש סימנים מובהקים והעגונה סיפרה. רב העיירה ניגש אל גופת האדם ואכן כפי שסיפרה העגונה - כך היה. היות שחשש לפסוק לבדו ביחוד כאשר מדובר באשת איש, ביקש לפנות אל ה'צמח צדק'. הימים היו מכתב באמצעות השוחט. השוחט המתין לרגע הנכון, שבו הוא יוכל למלא את המשימה שהוטלה עליו ויוכל להיכנס לצדיק, אך אותו הרגע בושש מלבוא. לבסוף החליט לפנות לבנו של האדמו"ר, ר' ישראל נח שהיה מפורסם בגאונותו בתורה. בנו בחן את הממצאים ואמר לשוחט, שלאחר החג יכנסו אל אביו.

לאחר החג, נכנס השוחט בלוויית בן האדמו"ר לחדר הרבי והגיש בידיים רוטטות את מכתבו של רב העיירה. ה'צמח צדק' עיין במכתב ואמר מיידית: "היא נתלתה בחייל וסתם טוענת שהוא בעלה!". השוחט רעד כולו מדברי הצדיק וכשה'צמח צדק' הבחין במה שעובר השוחט, חיך לעברו ואמר: "**אל דאגה, לבסוף הוא יגיע!**". תקופה קצרה לאחר מכן, חלתה העגונה ואושפזה במצב קשה בבית-הרפואה. מחלתה החמירה מיום ליום ונראה, שנשקפה סכנה ממשית לחייה. ואז, היא ביקשה, שרבה של העיירה יבוא לבקרה בליווי השוחט. **שם התוודתה, כי אכן בדתה את הסיפור בליבה ולא מדובר היה בבעלה**. תוך כדי שהם המומים מדבריה, יצאו מחדרה של החולנית, לא לפני שאיחלו לה רפואה שלמה. והנה, מספר ימים לאחר מכן השתפר במפתיע מצבה של האישה, והיא התרפאה לגמרי.

עברו מספר שבועות והגיע חג החנוכה. בוקר אחד נשמעו נקישות בשער ביתו של השוחט. כשפתח את הדלת, הבחין ביהודי, שהיה מוכר לו. שאלו בעל הבית: "מי אתה?", השיב לו האיש: "**אני בעלה של האישה שמתגוררת בביתך**. מאז חג הסוכות, בכל לילה הופיע בחלומי יהודי הדור פנים שזקן לבן מעטר את לחייו. **מראה פניו כשל האדמו"ר ה'צמח צדק'** ומתרה בי, שעלי לחזור מיד לאשתי ולהתיר אותה מעגנותה. בתחילה חשבתי, שחלומות שווא ידברו, ואין בהם ממש. אבל מכיוון שהחזיון נגלה אליי בלילה שוב ושוב, הבנתי, שיש דברים בגו ולכן החלטתי לבסוף למלא את ציווי של האדמו"ר. ברצוני כעת לעשות תשובה על כל עוגמת הנפש שהסבתי לה. אני מקווה, שהיא תקבל את סליחתי. **בחג הסוכות בשנה שלאחר מכן, הכניסו האשה ובעלה בן בבריתו של אברהם אבינו**.

הגאון רבי עזרא הדאיה זצ"ל: נולד בשנת ה'תר"ע (1910) בירושלים. בילדותו למד בבית-המדרש 'דורש ציון'. כבר אז בלט בשקדנותו העצומה והיה מתמיד בלימודו עד השעות הקטנות של הלילה ונבאו לו גדולות. לאחר מכן למד תקופה קצרה בסמינר והצטיין שם בלימודיו. סמוך לפתיחת ישיבת 'פורת יוסף' עבר ללמוד שם, ולמד בה כשלושים שנה. השתלם גם במלאכת השחיטה, אך עדינות נפשו לא אפשרה לו לעסוק בכך באופן מעשי. עם הזמן התמנה כמגיד שיעור קבוע בישיבת 'פורת יוסף'. בהמשך שימש גם כמגיד אצל הרה"ג בן ציון חי עוזיאל בישיבת 'שערי ציון'. שימש כמורה ללימודי קודש בביה"ס 'דורש ציון'. היה מבאי ביתם של ר' אברהם יצחק הכהן קוק ור' איסר זלמן מלצר והרב עוזיאל. בשנים ה'תש"ו-ה'תש"י (1946-1950) שימש כרב בשכונת נחלאות בירושלים. משנת ה'תש"ז עד ה'תש"א (1947-1951) שימש כדיין בבית-דין צדק לעדת הספרדים. עם הקמת המדינה התמנה מטעם הרבנים הראשיים כחבר ועדה לביורור הלכתי בענייני שמירת השבת במדינה היהודית. היה מחכמי ארם צובה (חלב שבסוריה) וחכמי ארץ ישראל. החל משנת תשי"ד (1954) כיהן כרב של המעברות 'הר טוב' ובית-שמש. לאחר מכן התמנה כדיין בחיפה ועבר להתגורר בה. במשרה זו שימש כעשרים וחמש שנים עד לפטירתו בי"ד ניסן ה'תש"מ (1980). חי כ-70 שנים. ציונו בהר-המנוחות גבעת שאול בירושלים.

אביו: ר' שלום הדאיה (ראש ישיבת המקובלים 'בית-אל'). **אחיו:** ר' עובדיה הדאיה (מח"ס שו"ת 'ישכיל עבדי'). **רבותיו:** ר' חיים אלבוחר, ר' בן-ציון מאיר חי עוזיאל (הראשל"צ- רבו המובהק). ר' חזקיהו שבתאי (רבה של ירושלים). **ילדיו:** ר' יעקב, ר' אביגדור, מרת שרה (מטלון), מרת רחל (קצין), מרת אביגיל (פדלון), מרת לבנה (אשר), מרת שושנה (הלפר), מרת נאווה (קרמר). **מתלמידיו:** ר' חיים דוד הלוי, ר' משה הדאיה, ר' דיין מצפת ועוד רבים. **מספריו:** **ינחלת עזרא**- שו"ת על ארבעת חלקי שו"ע, חידושים על הש"ס ועל הרמב"ם, דרושים והספדים **יפניני אבות**- פירוש על מסכת אבות.

הדרת פנים הייתה לו, וכל הרואה אותו כרואה פני מלאך. פעם אחת נקראו פועלים לבא לתקן בבית. אחד הפועלים נכנס לחדרו של אבא ז"ל, **עם כניסתו נרתע לאחור,** ביראת כבוד ובקול רועד אמר לחברו הפועל: **"ראיתי את אליהו הנביא"**. אכן פניו הקרינו אור יקרות.

חיי קדושה, סיגף עצמו בצומות בתעניות דיבור. נהג לעשות בחצר הבית "גלגולי שלג". אציל רוח וגדול במידות היה. בעל חוש הומור. בישיבות ובדיונים גילה תבונה פקחות רבה ותפיסה בהירה ומהירה. היה מקורי בפתרון בעיות עדינות. **ידע להתאים את עצמו להמוני העם עימם נהג באהבה ובסבלנות.** נהג להתפלל בבתי-כנסת של כל קהילות ישראל, ספרדים ואשכנזים. **כל מעשיו היו לשם שמים,** בענווה בהשקט ובתום לבב, ללא פרסום וגאווה. היה מצניע גדול ידיעתו בתורה ולא היה מתגאה בלימודו. היה צנוע בכל דרכיו, לכבוד שמו יתברך. היה מצניע את מעשיו הטובים, השתדל למעט מדמותו לא גילה ממעשיו לאחרים. **חכם היה להעלים ולהסתיר את חסידותו אפילו מאנשי ביתו.** ניצל את זמנו בכל עת. בקיאותו הייתה עצומה בים התלמוד והפוסקים, בדרוש בהלכה ובקבלה. בעל זיכרון מצוין. זכה לסייע כמה וכמה פעמים את הש"ס כולו וידע בעל-פה מסכתות רבות.

השתדל שלא להטריח את בני ביתו. גם כאשר כל בני הבית בקרבתו, **מעולם לא ביקש להגיש לו דבר, אלא קם ונטל בעצמו את מבוקשו.** כשהיה רואה אדם העובר עבירה, עם כל זה לא הרחיקו אלא קרבו בתקווה להחזירו. לבו התמלא רחמים על כל יהודי קשי גורל. הקדים שלום לכל אדם. בין תלמיד חכם ובין עם הארץ. כיבד כל אדם גדול וקטן, התנגד לכל מחלוקת וקטטוב. תמיד שאף לשלום. ושאיפתו זו באה לידי ביטוי בשבתו על כס הדיינות הרבני בחיפה. מאות הזוגות ופרקליטיהם שהופיעו בפניו בסכסוכים שונים בענייני מזונות, שלום בית, גירושין, מצאו בו מי שנאבק להצלת שלום בית.

להלן סיפור מופלא ביותר המובא בספר **'נחלת עזרא':** הגאון ר' עזרא הדאיה זצ"ל, בהיותו דיין בירושלים, נהג לכנס ביום הכיפורים מניין של פשוטי עם רחוקים מתורה ומצוות, והוא עצמו עבר לפני התיבה במתיקות ובבכיה והחדיר בלבם הרהורי תשובה. כשהתמנה כאב-בית-הדין בחיפה, ביקש להתפלל אף כאן לפני התיבה. לפיכך, פנה להנהלת בית-הכנסת ונענה ברצון, **מלבד אחד העסקנים הבולטים בחיפה, ממתפללי בית-הכנסת שהתנגד לכך נמרצות ולא הסכים שהרב יתפלל לפני התיבה. קיבל ר' עזרא את הדין על עצמו, אולם הצטער צער גדול שלא יהיה לו מקום תפילה בו יכול להתפלל כמנהגו.**

בלילה, הופיע אביו של אותו גבאי (שנפטר לבית-עולמו) בחלומו של ר' עזרא, **וביקש ממנו שימחל לבנו ולא יקפיד על שמנעו ממנהגו ומפתיחת ליבותיהם של השומעים לתשובה נרגשת.** עוד הוסיף ואמר לרב, שהוא **עומד להופיע גם בחלומו של בנו, ולהסביר לו את חומרת מעשיו ולצוות עליו לבקש מחילה.** למחרת השקם בבוקר עם שחר, נשמעה נקישה על דלת ביתו של ר' עזרא. בפתח עמד אותו גבאי, פניו חיוורות ופניו נפולים וביקש סליחה מהרב על שמנעו מלעלות חזן. לתדהמתו הרבה ענהו ר' עזרא: **"עכשיו באת? לאחר שהטרחת את אביך ממנוחתו!?"** חוורו פניו של הגבאי ושאל את הגאון מניין הוא יודע שאביו הופיע בחלומו? סיפר לו רבנו כי אביו הופיע גם בחלומו שלו באותו הלילה.

רבינו קיבל את ייסוריו באהבה גמורה וללא טרוניה כלל ועיקר, הרב ראה בהם דרך למירוק עוונות וחטאים, ונשא את ייסוריו בשתיקה ובדומיה. הביטוי **"כפרת עוונות"** היה שגור על פיו בכל עת ובכל שעה. כך יצאה נשמתו מזוככת מכל חטא ועוון. בימי חוליו הרבה בלקיחת תרופות וזריקות. באחד "מהפתקים" שנשארו בין כתבי ידו, מצא בנו ר' יעקב כתוב בזה הלשון: **"לקחתי שבעה רפואות וערבבתי אותם יחד ואני שותה מהם": אחד:** הביטחון בה', שהקדוש ברוך הוא ברגע אחד יכול להצילנו "לב מלך ביד ה'". **שני:** התקווה והתוחלת, שתמיד אדם יסבול ויקווה. **שלישי:** עוונותי גרמו לי הצרות האלו, ואם כן למה אתרעם? **רביעי:** אם לא אקווה, מה אני יכול לעשות? **חמישי:** יודע אני כי לטובתי הקב"ה מייסר אותי בעולם הזה, כדי שאזכה לעולם הבא. **שישי:** שאני שמח בחלקי שיכול להיות שהייתי בצרות יותר, שהיו מכים אותי בשוטים או בייסורים אחרים, ואם עכשיו מאכילים אותי לחם שעורים, ואם לא היו נותנים לי כלל, מה הייתי יכול לעשות? **שביעי:** ידעתי שתשועת ה' כהרף עין, והוא יצילנו מצרותיו וירפאני ממכאובי, ולכן אני סובל הכל בשמחה.

הגאון הרב אשר ישעיה רבין מרופשיץ זצ"ל - נולד בשנת ה'תקל"ה (1775) בוורשה. משחר ימיו ישב באהלה של תורה, תוך כדי התמדה ויגיעה רבה והתפרסם כעילוי גדול. מעולם לא יצא מד' אמות של תורה ועבודה. בנעוריו זכה להכיר וללמוד מפיהם של צדיקי הדור ולהסתובב במחיצתם, ביניהם ה'חוזה מלובלין', המגיד מקוזניץ, הרה"ק מרימינוב, והרה"ק מאפטא זיע"א. בשנת ה'תקפ"ז (1827) נפטר חותנו, האדמו"ר ר' נפתלי צבי הורביץ מרופשיץ, ורבינו התחיל לשמש כאדמו"ר במקומו כאשר רוב החסידים נהרו לפתחו והמשיכו את ההנהגה אצלו. שמו הקדוש התפרסם בכל קצווי הארץ. אלפים נהרו לחסות בצל קדשו, ובראשם עמודי העולם. גדולי צדיקי הדור התבטאו נוראות ונשגבות על גודל קדושתו ורום מדרגותיו.

מפורסמת התבטאותו של האדמו"ר ר' חיים הלברשטאם מצאנז שאמר על רבינו כי **"הוא אור העולם"**. תלמידו הרה"ק ר' שלום מקאמינקא אמר על רבינו: "לקחת שלום מידי הקדושות של רבי אשר - כדאי ללכת אפילו שלוש מאות מיל ברגל רק לזכות לאחוז בידי הקדושות". **ענוותן מופלא. בעל רוח-הקודש. ידע מתי יפטר וגם רמז על כך.** כשהגיע לראשונה ל'חוזה מלובלין' אמר שהוא 'קורבן פסח יפה' ואכן נפטר בערב פסח, י"ד ניסן ה'תר"ה (1845). חי כ-70 שנים. בנו ר' מנשה מילא את מקומו כאדמו"ר.

אביו: ר' אליעזר ליפמאן (היה צדיק נסתר והתפרנס ממלאכת החייטות). **אמו:** מרת פרומט (בת האדמו"ר ר' אשר הורוביץ-אב"ד נארול מנאראל, נכדת הגה"ק מהר"ם מטיקטין). **אישתו:** מרת רייצא (בת האדמו"ר ר' נפתלי צבי הורביץ). **מרבותיו:** הגאונים האדמו"רים ר' יעקב יצחק הורוביץ (ה'חוזה מלובלין'), ר' אברהם יהושע השיל (ה'אוהב ישראל' מאפטא), ר' ישראל הופשטיין מקוז'ניץ, ר' מנחם מנדל מרימינוב, ר' מרדכי דוד מדאמבראווא, ר' ישראל פרידמן מרוז'ין. **מתלמידיו:** האדמו"רים הגאונים ר' שלום מקאמינקא, ר' חיים הלברשטאם מצאנז, ר' יצחק אייזיק מזידיטשוב, ר' יצחק אייזיק מקאמרנא, ה'יטב לב' מסיגוט, ר' אליעזר מדזיקוב, ר' משה מראזוואדוב, ואחיו ה'אמרי נועם', ר' אהרון אפשטיין (בן ה'אמור ושמש'). **ילדיו:** ר' מנשה (מילא את מקום אביו ברופשיץ), ר' אהרון (רב ברימינוב), ר' אלימלך (רב בסוקולוב פודלסקי), ר' מנחם מענדל (רב בגלוגוב), ר' יחיאל (רב בקולבסוב), מרת חנה (נישאה לר' משולם פייבוש האלפרין מברז'אן), בת נוספת (נישאה לר' יצחק רייך). **מספריו:** **אור ישע**- דברי תורה (יצא לאור כשלושים שנה לאחר פטירתו) **•תולדות אור ישע •שיחתן של עבדי אבות.**

תלמידו הרה"ג ה'קול אריה' נסע לרבינו עם אחוזת מרעיו בעגלה. אך יצאו מהעיר, כלב גדול רדף אחריהם ונבח כשעה עד שהאנשים שהיו בעגלה תמחו - על מה זה. ה'קול אריה' אמר להם: "הרי ידוע, כי מי שמלגלג על צדיקים, מתגלגל בכלב. הנה אנחנו נוסעים עתה לצדיק. בוודאי בכלב זה מגולגל איזה מלגלג על רבינו, ולכן צועק אחרינו". העגלה עברה בטעות על הכלב והרגה אותו מיד. הדבר היה לפלא גדול, מכיוון שהכלב היה גדול. כולם הסכימו ואמרו: "כנראה, שהיה לו בזה תיקון". כשהגיעו בני החבורה לרופשיץ, והלכו לקבל את פני רבינו, פתח דבריו אליהם בזה הלשון: "אברכים, היודעים אתם, כי מה שהעולם אומרים שמי שצוחק על צדיקים מתגלגל בכלב הוא אמת". כאשר שמעו זאת מפורש יוצא מפה קודשו הבינו מיד את כוונתו, והתבוננו ברוב גודלו ומדריגתו של הצדיק, אשר אין נסתר מנגד עיניו.

הגה"ק מביקסאד זצ"ל סיפר שהגה"ק ר' חיים יוסף גוטליב זצ"ל מסטראפקוב היה פעם אצל רבינו. הוא הזכיר את זוגתו שהיתה מעוברת ושאל את רבינו: "איזה שם אקרא אם יוולד בן זכר?". רבינו השיב: "אפרים". שאל שוב: "איזה שם אקרא אם אשתי תלד נקבה?". השיב: "מנשה". ר' חיים יוסף תמה על התשובה, אבל בסוף אשתו ילדה תאומים, ור' חיים יוסף קרא לאחד מנשה ולשני אפרים.

הרה"ק משינאווא אמר פעם לרה"ק בעל 'ערוגת הבושם': "אספר לכם על רוח הקודש של רבינו. כשהייתי אברך סמוך על שולחן חותני זקני בעל ה'ישמח משה' זיע"א בעיר אוהעל, נסעתי פעם אחת בימים נוראים לרופשיץ. הייתי שם עד אחרי סוכות. באיסרו חג סוכות רבינו בא לביהמ"ד ושאל: "האם יש מישהו מאונגארן?". הראו לו עלי. שאל אותי: "האם שמעת דבר מפרשבורג?". השבתי: "לא שמעתי דבר". לא הבנתי על מה ירמזו הדברים. למחרת רבינו בא עוד הפעם לביהמ"ד ושאל: "האם שמעו דבר מפרשבורג?". אף אחד לא הבין את כוונתו ולא השיבו דבר. **לאחר מכן נודע שביום זה נפטר הגה"ק מן בעל ה'חת"ם סופר' בפרשבורג והבינו למפרע מה היתה כוונת רבינו.**

איש אחד בא אל רבינו ושהה אצלו במשך מספר שבועות. האיש אמר בליבו: "זה זמן רב שאני יושב פה, ואני חפץ לנסוע לביתי. הרבי לא אמר לי עדיין איזה דרך לעבודת הבורא יתברך שמו". האיש הלך בבוקר לחדר של רבינו כדי לשאול אותו מה הדרך לעבודת הבורא. האיש נכנס לחדר ומצא את רבינו הולך בחדרו אנה ואנה כדרכו בקודש. רבינו פתח תיכף את פיו הקדוש ואמר: "כתוב: 'וַיִּלֶךְ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל' (דברים לא, א). וכי משה הלך לבית של כל אחד ואחד ואמר לו את דבר ה' הפירוש הוא כך: 'וילך משה' - משה הלך בחדרו אנה ואנה בדבקות. 'וידבר' - בזה דיבר מחדרו אל כל אחד ואחד". האיש נסוג מיד אחורה שהרי קיבל את התשובה מפי רבינו כי ע"י הצדיק עובד ה' בחדרו, אור עבודת השם מאיר לכל אחד ואחד בליבו. בספר 'אמרי יהודה' שכתב נכדו של רבינו, הרה"ק ר' אריה יהודה לייבוש מברעזאן, מביא את הסיפור הנ"ל ומוסיף: "מובן מאילו, שיש תנאי אחד בדבר, כי רק מי שרוצה לקשר את עצמו עם הצדיק אז מאיר מזה לזה. אבל מי שאינו מקושר לצדיק - אי אפשר לקבל ממנו הארה".

רבינו לא רצה בשום אופן שיספרו ממנו מופתים. פעם אחת בא אליו אחד, שהיה זקוק לישועה גדולה, והזכיר את עצמו לרבינו. הצדיק בירך אותו בדבר ישועה ורחמים, וה' היה בעזרו שניצל מהצרה. חבריו יעצו לו, שיסע שוב לרבינו ויביא לו מתנה הגונה ופדיון נפש, וכן עשה. כשהגיע לבית הצדיק, נכנס לקודש פנימה וסיפר לו על הישועה, שנעשתה לו והגיש לו את המתנה. לפתע ראה האיש, שפני רבינו השתנו, אזיל סומקא ואתי חורא. רבינו סגר את הדלת בעדו, והשליך את עצמו לארץ בבכיה גדולה וצעק: **"ריבוננו של עולם הרי ביקשתי ממך שלא יספרו ממני מופתים"**.

הרב מרן שמואל הלוי וואזנר זצ"ל - נולד ב-ב' אלול ה'תרע"ג (1913) בווינה (אוסטריה-הונגריה). בצעירותו התבלט בשקדנותו כתלמיד בישיבת חכמי לובלין, בפולין. לפני השואה התחתן ולאחר הולדת בנם הבכור בשנת ה'תרצ"ט (1939) עלו לארץ ישראל והתגוררו בירושלים. למד בבית המדרש 'אוהל תורה' בירושלים והתמנה כרב בשכונת גבעת שאול. בשנת ה'תש"ז (1946) עבר לבני ברק, על פי הצעתו של החזון אי"ש, שם התמנה לכהן כאב"ד ומרא דאתרא בשכונת זיכרון מאיר. הקים את 'ישיבת חכמי לובלין', על שם הישיבה, שבה למד בצעירותו ועמד בראשה כראש הישיבה.

במשך שנות קיום הישיבה, התאגדו תלמידיו וחסידיו במסגרת קהילות 'שבט הלוי' ברחבי הארץ והעולם, העומדות תחת מנהיגותו והדרכתו. קהילות כאלה קיימות בבני ברק, ירושלים, אשדוד, אלעד, מודיעין עילית, ביתר עילית, בית שמש וארצות הברית. המוסדות כוללים בתי כנסת וכוללי אברכים. שימש כנשיא ועד הישיבות, ויו"ר וועדת הרבנים של המרכז הרפואי 'מעייני הישועה' וכן שימש כנשיא ומייסד קופות הצדקה קופת העיר וועד הרבנים לענייני צדקה, ונשיא ארגון הצלה גוש דן, כולל שומרי החומות ומכון אחיה. מחשובי פוסקי ההלכה. גאון. נודע בגאונותו המופלגת בכל מכמני התורה. בעל רוח-הקודש. העיד שכל מעשיו היו לשם שמים. רבים פנו אליו ונושעו. כל חייו פעל ועסק בתורה ולא דיבר מעולם על יהודי מילה רעה. מעולם לא נכנס למחלוקת. נפטר ב-ט"ו בניסן ה'תשע"ה (2015). חי כ-102 שנים. ציונו בבני-ברק.

אביו: ר' יוסף צבי. **אימו:** מרת רחל שיף. **נשותיו:** מרת רבקה (זיווג ראשון- בת ר' מרדכי גלבר ראש הקהל בפרשבורג). מרת חנה יוטא לבית קאהן (זיווג שני- אלמנת ר' יעקב שמריה דייטש). **מרבותיו:** ר' שמואל דוד אונגר מנייטרא, ר' יוסף אלימלך כהנא מאונגוואר, ר' יהודה מאיר שפירא מלובלין, ר' שמעון מזליחוב, ר' יוסף צבי דושינסקי, ר' שמשון אהרון פולנסקי, ר' אברהם ישעיהו קרליץ (החזון אי"ש). **מתלמידיו:** ר' משה שאול קליין (אב"ד חסידות ויז'ניץ), ר' יעקב מאיר שטרן (דיין בבית הדין של חסידות ויז'ניץ), ר' שלמה זלמן אולמן (אב"ד בבית הדין מודיעין עילית), ר' משה הלברשטאם (כיהן כדיין בעדה החרדית), ר' אברהם אלטר פולק (האדמו"ר מברגסאז). **בניו:** ר' חיים מאיר (ממלא מקום אביו), ר' יוסף צבי, ר' בן ציון יעקב (רב קהילת שבט הלוי ברמת בית שמש), ר' משה יהודה, ר' מרדכי אלימלך (רב קהילת שבט הלוי בבורו פארק), ר' אברהם אליהו (רב שבט הלוי במודיעין עילית). **חתניו:** ר' ישראל אונגר מסקוויורא, ר' אברהם יעקב איצקוביץ (רב קהילת שבט הלוי בירושלים). **מספריו:** **ישו"ת שבט הלוי** - 11 חלקים: דרשות, על הרמב"ם, על חנוכה, פורים, הלכות סת"ם, שמיטה **יחידושי שבט הלוי** - על התורה, על הש"ס **הליכות שבט הלוי** - פוסקים ומנהגים **יהגדת שבט הלוי** - על פסח.

בימי בחרותו של רבינו, בעת שלמד בישיבת חכמי לובלין, היה נהוג שם, שבשעה קבועה נכבים כל האורות בביה"מ, כדי שהבחורים ילכו לנוח בזמן. אומנם רבינו, שנפשו חשקה וכמהה ללימוד התורה, לא אבה להשלים עם 'גזירה' זו, ולכן חיפש וחיפש עד שמצא חלון ליד המדרגות בבניין הישיבה, שמשם בקעה קרן אור, ועל המדרגות היה עומד במשך שעות בכל לילה ולילה ולמד בהתמדה מופלגת!

כשלמד בישיבת חכמי לובלין, רבינו לא יצא מבניין הישיבה במשך זמן של יותר משנה ומחצה! פעם שאל מאן דהוא את רבינו, אם נכונים הדברים, ובאמת היה כך. חייך רבינו ואמר ברוב ענוותנותו: **"כך מספרים..."**

רבינו היה יושב ולומד כל יום מספר שעות לפני התפילה. בנו הגאון ר' חיים מאיר אמר, שאביו לימד והרגיל אותם, שאחרי השעה חמש בבוקר אין מה לחפש במיטה!

יפר נכדו, האדמו"ר שרגא פייבוש הגר (האדמו"ר מקוסוב בארצות הברית. נישא לנכדתו של רבינו, בתו של הרב חיים וואזנר), כי פעם אחת שהה אצל זקינו הגדול בעל "שבט הלוי". באותו הזמן רבינו היה בן יותר מתשעים שנה. השיחה אמר הנכד: "אולי נלך ביחד להתפלל במקומות הקדושים..." השיב רבינו: "אין לי זמן!". הרהיב נכדו עוז, ושאל בתימהון: "מה הפירוש?". הביט עליו רבינו בעיניו הטהורות ולא התנוחח איתו... ואז אמר לו דבר נורא, ובדבריו אלו ראו באמת, מה שעל לבו, וכה אמר לו: **"לא טוב ולא כדאי לצאת החוצה אל הרחוב כשאין צורך גדול בכך, כי ראייה אחת שאינה טובה יכולה לקלקל את כל עבודת ימי חייו של האדם!"**. יהודי גדול בישראל בן למעלה מתשעים שנה והוא מפחד לצאת החוצה לרחוב מחשש לראייה אסורה!

יפר הרה"ח ר' יודא לייב עקשטיין מחשובי חסידי נדבורנא-בני ברק, ששמע דבר נפלא מאחד המשמשים בקודש של רבינו: לפני כשנתיים כששהה ה'שבט הלוי' זי"ע למנוחת הנפש בשוויץ, שהה שם למנוחה גם האדמו"ר מנדבורנא שליט"א מבני ברק - שבאותה שנה החל לשמש באדמו"רות במקום אביו (ה'באר יעקב'). בבוקר התפללו שניהם תפילת שחרית באותו מניין. כשנכנס רבינו להתפלל, קם לכבודו ל"ק האדמו"ר מנדבורנא שליט"א. לאחר התפילה, אמר ה'שבט הלוי' למשמשיו בקודש: "למחר אני רוצה להקדים ולבוא לתפילה בעשר דקות יותר מוקדם - טרם שיגיע האדמו"ר מנדבורנא שליט"א" - וכך הוה - ה'שבט הלוי' הקדים לבוא בעשר דקות, וכשנכנס האדמו"ר מנדבורנא - שהיה צעיר ממנו בהרבה שנים - קם מרן בעל "שבט הלוי" לכבודו...

(הסיפורים מתוך 'נועם שיח' - שיחות הרה"ג רבי שלמה זלמן פרידמן שליט"א אב"ד סאנטוב לייקווד)

**אנו מבקשים ממי שיש לו תמונות טובות יותר של
הצדיקים או של הקברים או אם לא שמנו את תמונת
הצדיק או הקבר ויש לו תמונה שהוא צילם או שקיבל
ממישהו ששהוא צילם ונתן לו את זכויות יוצרים להשתמש
בה ולא הוריד אותה מאתר באינטרנט, אנא שלחו למייל
PnineZadikim@gmail.com**

**למעוניינים לקבל את העלון ישירות למייל, יש לשלוח
בקשה PnineZadikim@gmail.com**

**כל החומר נלקח
מעלון 'פניני עין-חמד' משנים עברו
לקבלת עלון פניני עין-חמד,
יש לשלוח בקשה למייל:
PnineEH@gmail.com**

העלון מוקדש לרפואה והצלחת רחל ברכה בת פדילה דליה הי"ו ובני-ביתה
ולהצלחת כל עם ישראל ובתוכם יוסף ליאור בן דליה אפרת ומשפחתו
והצלחה בכל העניינים, נחת מכל יוצאי חלציו וכן בחינוך הילדים